KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2004. április 22., csütörtök 3. évfolyam, 4. szám

Író

(Mit komédiázik, hogy fogad-e, vagy sem? Hisz valamikor együtt játszottunk a porban, ma is egy tányérból eszünk, egy ágyban alszunk. Félrerántom a függönyt dolgozószobája ajtajáról, nagy robajjal betörök hozzá. Az ismert óriási íróasztal, töltőtollak, írógép a földön, lila üvegtál, melynek vizében cigaretták elmerült csonkjai úszkálnak, mint vizihullák, a szerteszórt kéziratpapírokon pedig ilyenféle érthetetlen firkák: „Itt föltétlenül tompítani!" „A tél sötét lámpája..." „G. sápadt, de nem kiírni, csak éreztetni..." Ott ül egy széken, a levegőbe néz. Úgy tesz, mintha levegő volnék. Otthonosan letelepszem vele szemben a díványra, egy darabig rábámulok, várok, miután pedig még mindig nem beszél, én szólalok meg):

– Szervusz.

(Nem felel.)

– Mi bajod? Zavarlak?

– Hagyj.

– Dolgozol?

– Látod.

– Látom, hogy semmit se csinálsz.

– Ezt te nem érted.

– Vagy úgy? Nem tudtam, hogy ily rossz viszonyban vagyunk egymással. Könnyű neked, barátom. Én tartalak el.

– Igazán?

– Nyílt titok.

– Érdekes. És téged ki tart el? Kíváncsi vagyok, mit csinálnál nélkülem, mit látnál, mit hallanál, ha nem lennék állandóan melletted. Vak lennél öregem, vak és süket. Hálátlan vagy.

– Csak annyira, amennyire te.

– Tehát mit óhajtasz?

– Gondoltam, most majd rólad is írok egy „Alak"-ot.

– Énrólam? *(Mosolyog.)* Szamárság.

– Miért?

– Mert ennél rosszabb tippet nem is találhattál volna. Itt nincs semmi. Az író a világ legtartalmatlanabb embere. Üres, egészen üres. Tartalma a könyveiben van. Ha élményeket keresel, melyek ősi rétegekben rakódtak le egy lélekre, emlékeket, tapasztalatokat, érzéseket, akkor fordulj egy manikűrös-kisasszonyhoz, vagy egy gyógykovácshoz.

– Ezt azonban mégsem adhatom így be a közönségnek.

– Akkor rajzolj neki egy szép, bohém, halvány költőt, akit kíván és elképzel magának s rossz filmekből ismer. Szedd elő a romantika lejátszott lemezeit. Írd, hogy selyem pizsamában feküdtem, ideggörcs kínzott, egész éjjel nem tudtam aludni, veronál-mérgezésem van, azonkívül viszonyom egy moziszínésznővel, iszom, morfium nélkül egy sort se vagyok képes írni. Kenj le ilyesmit. Szóval hazudj. Ehhez te jobban értesz.

– Ne szerénykedj. Te is elég jól tudsz hazudni.

– Az én hazugságaim mások: azok többek az igazságnál.

– Mondd, mi a te életed?

– Ez, amit tátsz. Szakadatlan műhelymunka, küzdelem a kifejezésért.

– De ha folyton itt aszalódsz és nem veted be magad az élet drámájába, honnan kapsz anyagot?

– Csak a műkedvelők hiszik, hogy a témák ott künn hevernek. Azok itt vannak mibennünk, ha vannak. Aki egyszer a világra született és kinyitotta szemét, annak egy egész életre van anyaga. Aki pedig tudja, hogy egyszer majd meghal, annak ez éppen elegendő ösztönzés erre a rejtélyes foglalkozásra.

– Mit akarsz?

– Írni.

– Boldog vagy?

(Erre már nem válaszolt, végkép elnémult, megint egy pontra meredt. Alkalmasint pózolt. Én nem törődtem vele többé, az írógéphez ültem, lekopogtattam ezt a párbeszédet, ahogy történt, minden ferdítés és magyarázat nélkül. Amikor a kész cikket lobogtatva eltávoztam, utánam pillantott valami furcsa mosollyal, melyben részvét volt, egy kis lenézés és sok szeretet. De nem fogott velem kezet.)

Kosztolányi Dezső

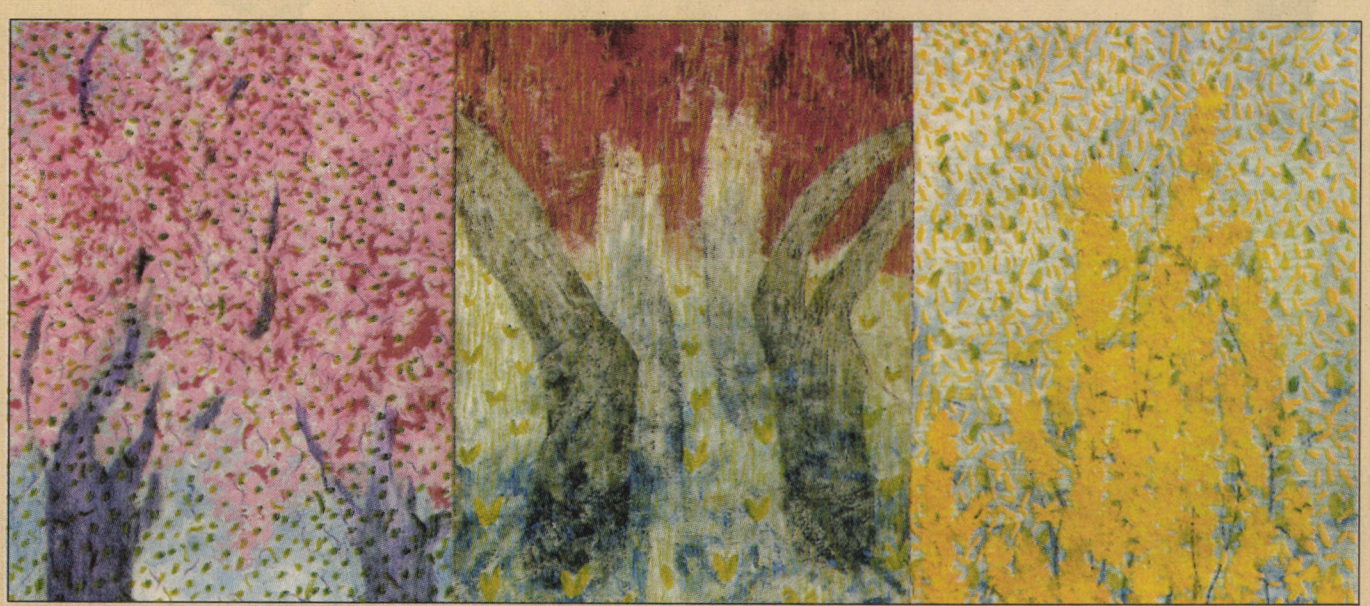

Németh Ilona: Tavasszal annyi minden van a levegőben... *(1988; triptichon; Martin Marenčin felvétele)*

ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK

Bugár Béla
Olyan országban élek...
Kalligram

A *Magyarokról és szlovákokról, mulasztásokról és lehetőségekről* alcímű kötet az MKP elnökének, a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa alelnökének három közéleti előadását-beszédét tartalmazza, valamint egy százoldalas mélyinterjút (a kérdező Szigeti László) a kisebbségi érdekképviseletről, Szlovákiáról, Közép-Európáról, a szlovákiai magyarokról.
Kötve, 192 old., 12x18,5 cm
bolti ár: 190 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Hodossy Gyula összeáll.:
A szlovákiai iskolarendszer 3.
Lilium Aurum

Újabb, immár harmadik alkalommal foglalja egy kötetbe össze a Katedra Társaság az általa szervezett szakmai fórumain, konferenciáin elhangzott előadásokat, korreferátumokat, melyek az e fórumokon megfogalmazott állásfoglalásaival együtt most *A Katedra Társaság reformtervezetei* alcímmel jelentek meg. A gyűjtemény az 1999 és 2003 közötti előadásokat tartalmazza.
Fűzve, 168 old., 16x23,5 cm
bolti ár: 149 Sk **kedvezménnyel: 134 Sk**

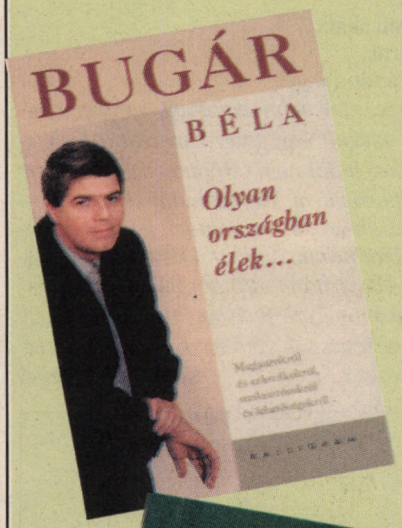

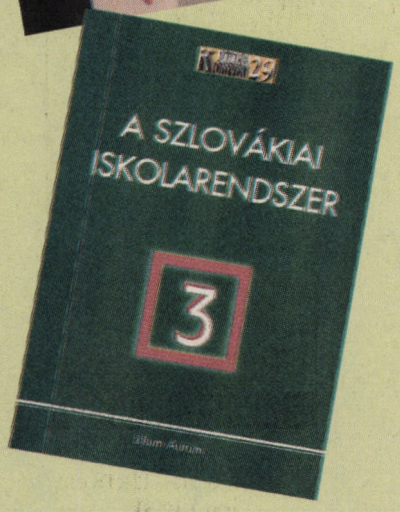

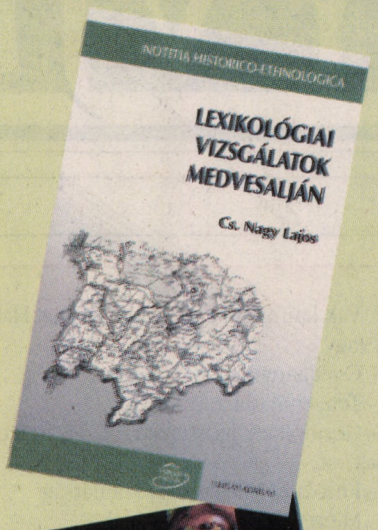

Cs. Nagy Lajos
Lexikológiai vizsgálatok Medvesalján
Lilium Aurum

A Notitia historico-ethnologica sorozat 4. kötete a régió tájszókészletének lexikológiai vizsgálatával foglalkozik. Az egyes fejezeteket (Nyelvi változók Medvesalja nyelvjárásában, A megnevezési rendszer vizsgálata, Az adatok fogalomkörönkénti vizsgálata, Következtetések, Általános jellemzők, Adattár) számos melléklet, táblázat, mutató és szóföldrajzi térkép egészíti ki.
Fűzve, 272 old., 12x19,5 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 198 Sk**

Németh Gábor
Zsidó vagy?
Kalligram

Az ismert (az idén József Attila-díjas) író gyermekkora tragikusan fájdalmas pillanatait felidézve keresi leküzdhetetlen idegenségérzetének eredetét. Ezt az érzést azonban nem származása értelmezi és igazolja, hanem annak az ismétlődő tapasztalata, ahogyan mások félreértik és megbélyegzik. A felkavaró és provokatív regény a kortárs magyar próza fontos eseménye.
Kötve, 184 old., 12x19 cm
bolti ár: 240 Sk **kedvezménnyel: 209 Sk**

Tőzsér Árpád
Milétoszi kumisz
Kalligram

A Kossuth-díjas költő, műfordító és irodalomtudós utóbbi években született tanulmányai, kritikái, jegyzetei az uralkodó iskolák között nyílt teret célozzák meg, a kötet tehát ilyen értelemben is szintetizáló törekvés eredménye. Irodalmi köztes volta mind az elemzett művek kiválasztásában, mind pedig vizsgálatában és értékelésében tetten érhető.
Kötve, 216 old., 12x18,5 cm
bolti ár: 210 Sk **kedvezménnyel: 189 Sk**

Vámbéry Ármin
A magyarok keletkezése és gyarapodása
Lilium Aurum

A Vámbéry Könyvek sorozat ötödik kötete Vámbéry Ármin életművének egyik kiemelkedő munkáját, az 1895-ben megjelentetett őstörténeti alapművet adja közre, melyben Vámbéry elismeri a magyar nyelv alaktanának és alapszókincsének javarészt ugor jellegét, a magyar nép kialakulására vonatkozóan pedig eredeti, érdekes és ötletes hipotéziseket állít fel.
Kötve, 400 old., 13,2x19,7 cm
bolti ár: 315 Sk **kedvezménnyel: 284 Sk**

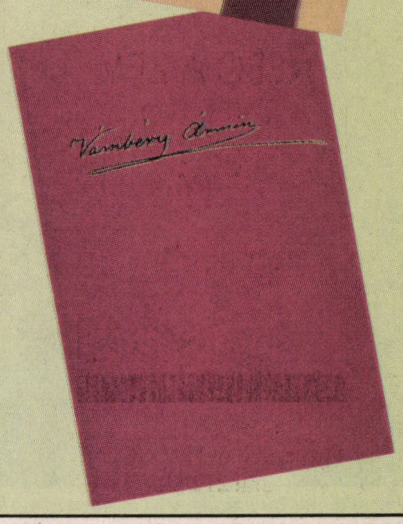

Könyvelvű ígéretek

A legrosszabbak közül valók. Nincs rájuk mentség. Kimondtuk, leírtuk és vannak. Így van ez. Nincs mentő körülmény. Belekezdtünk, mint egy jó könyvbe, és nem bírjuk abbahagyni. Felhagyni vele. Letenni róla. Csak úgy egyszerűen, mint egy kötetet, mert példának okáért le kell szállnunk, vagy kezdődik a munka, a menő műsor, vagy épp végeztünk valamivel, vagy valaki épp eltereli a figyelmünket, esetleg ő végzett velünk. A könyv, vagy akár az ígéret is ilyen. Könnyen adja magát, de aztán végig kell vinni, nem lehet csak úgy a felénél lezárni. Be kell teljesíteni szó szerint: az utolsó szóig. Gerincesek vagyunk, meg aztán a könyvnek is van állítólag ilyenje. Ilyen ez. Megnyílik nekünk, hogy aztán egy óvatlan pillanatban mi is. Persze ha akarjuk. Ha hagyjuk.

Emlékszem, egyszer egy egyetemi szemináriumon a tanárom azt a feladatot adta, hogy írjunk egy történetet két feltétlenül nem kapcsolódó, de valamilyen viszonyt mégiscsak mutató, feltételező dologról. Az ilyen gyakorlatok mindig bejönnek, jók, mind a tanárnak, mind a diáknak, olyan, mintha lenne valami, a másfél óra csak kipurcan valahogy, a hallgató meg azt érzi, hogy tett valamit. Mintha. Amúgy is ritka ez az érzés. Alig teszünk érte, talán csak néha adatik meg, amikor még diákok vagyunk. Én akkor ott a könyvről szerettem volna írni, végül is talán nem sikerült azt, amit igazán akartam, mert az idő szerintem szörnyen ellenem dolgozott, meglehetősen görény mód marcangolt, s miután úgy éreztem, egyetemi karrierem nem itt és most fog feltétlenül vagy végképp eldőlni, nem erről írtam. Elkönyveltem. Behúztam az azóta is szokásos strigulát. Bizonyára egy lány volt a dologban, a dolog oka, mert a történet egyik felét mintha szintén valami ehhez kapcsolódó helyzet határozta volna meg. Macerás ügyek, na.

Valamiféle olyan tárgyról akartam írni, amely megtörtént velem, ha nem is pontosan akképpen, de hasonlóan, és kilépve a teremből már tudtam, hogy mit szalasztottam el, milyen nagy alkalom lett volna azt ott az óra utolsó harmadában, maga az irat, annak a felolvasása. Micsoda ziccer. Nagyon frappánsnak éreztem, és menthetetlenül elszalasztottnak és megismételhetetlennek.

Lehet, hogy úgy kezdődött volna a dolgozat, mint egykor ez az írás is akart, szeretett volna, miszerint épp április, vagy május közepe van, és a Könyves Kálmán körúton flangálok, és mondjuk vagy írjuk észreveszek egy lányt a szemközti napos oldalon, tehát legyen inkább május, mert az ugye minden évben van, Karinthy óta tudjuk, és ez a hónap már arról is többet elárulna, hogy miért gondoltam úgy, hogy követni fogom, követni kéne azt a lányt. Mi lehet az az ösztönző elem.

Igen, és itt lehetne a sűrűjébe tévedni. Engem legalábbis az erdőbe vinni nagyon. A csaj végül egy antikváriumba lépet be, mit neki napos oldal, mit neki én, és persze mit nekem árnyékos, és mit nekem magam, természetesen indultam utána. És itt rontottam el, azt hiszem, mindent teljesen. Megmásíthatatlanul. Valami rémlik. Önökkel is biztos előfordult már ehhez hasonló. Na de most komolyan. Bizonyára léptek már be egy olyan helyre, ahol aztán balga mód minden másról megfeledkeztek. Én itt a könyvekben vesztem el, de úgy búbig, vagyis teljesen, és legyen még itt egy hasonlat (amit akar). Mit nekem május, mit nekem idő. Meg egyébként... szóval ott belevesztem. Hozzászoktam az ízeihez (a helynek), s miután elkezdtem stírölni a polcokat, úgy bal felső saroktól, az antikvárius néni hokedlijének bal lábáig, ahol aztán az állomány már kétes hírű magazinokba ment át szép lassan, és talán itt, és ez a pillanat józanított ki, zökkentett vissza, hogy valójában miért is tévedtem be ide, hisz tulajdonképpen nem akartam én Aranytól átnézni Zoláig a termést, különösen egy ilyen szép napon, amikor a séta fantasztikus adományával szerettem volna megajándékozni magam. És miután próbáltam eltévelyedésemet nagy tempóban korrigálni, már láttam, hogy minden, de minimum az alany, a lány, fránya mód elveszett. Oda. Hiába minden.

Persze aztán még át lehet fésülni a körutat, oda-vissza alaposan, ahol természetesen már nem áll senki, nem vár senki minket, pedig hogy megígértük, hogy most aztán majd igazán odatesszük magunk. Nincs menekvés. Kiút. Május van csak, mert az ugye minden évben. Karinthy óta tudjuk. És helyzet, amit tán nem így terveztünk. Mert általában mások jönnek be, egyéb verziók.

A legrosszabbak. Nincs rájuk mentség...

A róluk írt könyveket nem ismerjük. Az antikváriumokban fel nem lelhetők.

Mizser Attila

MAGYAR IRODALOM SZLOVÁK NYELVEN

Sándor Márai
Nebo a zem
Kalligram

Fűzve, 206 old., 11x18 cm
ára: **212 Sk**

Sándor Márai
Sviece dohárajú
Kalligram

Kötve, 144 old., 12,8x18,8 cm
ára: **195 Sk**

Sándor Márai
Kniha byliniek
Kalligram

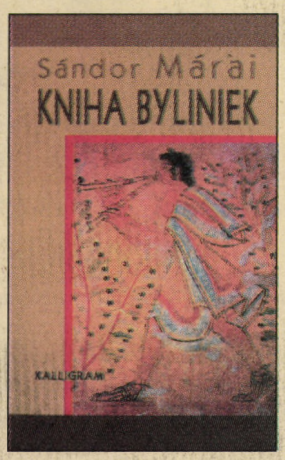

Fűzve, 136 old., 11x18 cm
ára: **140 Sk**

Három dimenzió pozitívumai

A Dunaszerdahelyen élő Németh Ilonának „másfél évtizedes pályafutása alatt sikerült elérnie azt, amit 1918-tól 1989-ig senkinek sem sikerült a Csehszlovákiában élő magyar képzőművészek közül – a 90-es években előbb országos szinten, majd a nemzetközi művészeti porondon is kivívta magának a helyét" – írja Hushegyi Gábor a Kalligram Kiadónál megjelent Németh Ilona-monográfia bevezetőjében. S a cseh/szlovákiai magyar olvasó elégedetten bólint az egészre: igen.

Igen, a Dunaszerdahelyen élő Németh Ilonának sikerült az, ami senkinek mifelénk, de igenlő jóváhagyásunk mellett fölsorakozik bennünk egy sereg más, a fenti állítással nem mindenben egyező gondolat. Először is az, hogy csak cseh/szlovák viszonylatokról beszéljünk-e az adott korszakot illetően. Másodszor: csak a képzőművészekről, avagy tágítsuk a kört, és soroljuk-e ide a jelzett időszakban élt, tőlünk ugyan elszármazott, ám itt született s itt gyökerező Kassák Lajost is például. Halála óta Kassákot egyre gyakrabban méltatják, igaz, inkább világszerte, mint mifelénk, s mint képzőművészt – sőt, elsősorban mint képzőművészt. Az állítást az irodalomra is kiterjesztve Máraihoz juthatunk, vagy az épp friss Kossuth-díjas Tőzsérhez. A Németh Ilona elérte méta voltaképpen az eperjesi-pozsonyi Hamvas Béla megfogalmazta Öt géniusz északi ágáról, a felvidékiség létezéséről és folyamatosságáról szóló tételt bizonyítja. Azt, hogy a Németh Ilonák nem a semmiből jönnek, hanem évszázados, évezredes gyökereik vannak, hiszen, hogy csak a képzőművészetnél maradjunk, vajon nem előzménye-e Németh Ilonának Ferenczy és Fadrusz, Szinyei és Mednyánszky, Csontváry – és megint csak Kassák...

A tényen persze nem változtat, hogy – amiként Hushegyi írja – „Németh Ilona művészete szerencsés csillagzat alatt fejlődhetett, s az 1989/90-es rendszerváltozás éveiben kitáruló nagy lehetőségek bátor és következetes kihasználásával olyan teret biztosított magának, amellyel egy évtized alatt Szlovákia meghatározó művészszemélyiségeinek egyikévé vált. Magyar nemzetisége révén pedig felzárkózott Jakoby, Bartusz és Rónai mellé. Hazai és nemzetközi sikerei titka nemcsak az 1989 utáni társadalmi változásokban, a szabad utazási lehetőségben kereshető, hanem elsősorban tudatosan irányított cseh/szlovákiai és magyarországi művészeti jelenlétében."

Így igaz, bólinthatunk rá erre is, legföljebb a pályatársak névsorát tarthatjuk rövidnek. Hushegyi ugyanis csak az említett három művészt állítja Németh Ilona mellé, mondván, hogy ők tartoznak „minden vitán felül az országos formátumú alkotók közé", noha művészetük nem felelt meg a korabeli kultúrpolitikai elvárásoknak. Ami e három (Németh Ilonával együtt négy) művész jelentőségét illeti, azzal persze egyetérthetünk Hushegyivel. Más kérdés, hogy csak ők voltak-e igazán jelentősek (hát Weiner-Král, Dúdor István vagy Lipcsey György?). Aligha egy ilyen röpke könyvrecenzió feladata e súlyos kérdések megválaszolása, de ha már a tétel fölállítatott, nem hagyhatjuk említés nélkül. S ezzel még csak azt sem állítjuk, hogy a monográfusnak nincs igaza. Mert egy esetben legalábbis mindenképpen igaza van: Németh Ilona esetében.

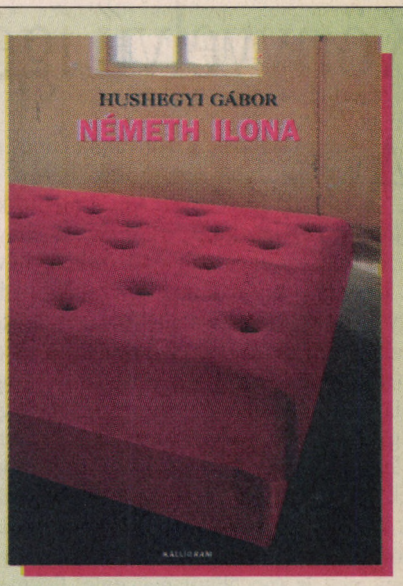

Hushegyi Gábor
Németh Ilona
Kalligram

Fűzve, 112 old., 22,8x29,5 cm
bolti ár: 360 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

NÉMETH ILONA

Somogyi Tibor felvétele

Mennyiben módosult a könyv megjelenése óta eltelt három évben a művészeted, a róla alkotott felfogásod? Mennyire távoloddtál el a monográfiában foglaltaktól, illetve miben érhető tetten a folytonosság?

A változás mértékét nehéz megítélnem, a folytonosságot tudom inkább. Miután ez a monográfia viszonylag hosszú időszakot tekint át, mintegy tíz évet, inkább ebben a tíz évben látok folyamatos változást. Lényegében azt folytatom, ami a könyv utolsó részében is látható. Jelzésszerűen benne van a folytatás is: a Velencei Képzőművészeti Biennálén bemutatott multimediális munka, melynek előzményei a könyvben is láthatók – ez a Rész című multimediális installáció.

A könyv is érzékelteti a folyamatos változást, a régebbi dolgok, képek újrabeemelését, ha jól értem, visszacsatolást, utalásrendszert feltételezve. Például az öblös fotel fel-felbukkanása kapcsán Hushegyi Gábor a testek vizuális visszatéréséről beszél.

Történetesen a fotel gyerekkori emlékem, tehát mondjuk a tartalmi része a hozzá való kötődésem fejezi ki, mondjuk így: a gyermekkoromat töltöttem benne. Másrészt van vizuális jelentése is, hiszen ezek a kagyló alakú fotelok a hatvanas évek tipikus jellemzői. Az egyik 1991-es festményemen ennek a fotelnek a vizuális része dominál, tíz évvel később ez a tárgy újra előkerült s egy videoinstalláció része lett, ebben az esetben a tartalmi része vált számomra fontosabbá. Az egy piros fotelből több fehér lett, ezekre speciális fényvisszaverő anyag került, s bennük azok a figurák ülnek, akik az emlékeimben élnek. Vagy akár akik még majd később beléjük ülhetnek. Igen, van néhány ilyen visszatérő elem, amely foglalkoztat, de hogy lesz-e folytatása, azt nem tudom előre. Például az elmúlt években körbejártam a lakás problémakörét, mert számomra a nyilvános és magán problémakörét szimbolizálja. Tekinthetjük a magánszféra szigetének is, szemben a nyilvánossal, amely ezen kívül esik. S a kettő persze metszi egymást, vagy keveredik: például amikor a nyilvános élet agresszíven behatol a magánéletbe.

A természet is visszatérő témád. Van ez a korai festményed, a derűt, nyugalmat sugárzó tavaszi triptichon, s ezzel szemben azok a későbbi, szúrós faágak, fanyelű kések meg ezek változatai. Az agresszív külvilág így is rányomja bélyegét a magánéletre?

A Tavasszal annyi minden van a leve-

Forgassuk hát e pompás kivitelezésben, 2001-ben megjelent monográfiát, Hushegyi Gábor munkáját. Mert egy művész értékeléséhez természetesen ez is hozzátartozik – az sem akárkinek adatik meg, hogy nem egész negyvenéves korára ilyen átfogó monográfia szintetizálja eddigi munkásságát.

A Hushegyi-monográfia pozitívumai három dimenzióban láthatók. Az első természetesen a nagyméretű, színes reprodukciók. Hisz még klasszikus mesterek munkáit is csak nagyrészt kicsi, fekete-fehér reprodukciókban élvezhetjük – ellentétben ennek a könyvnek a kivitelezésével. A második dimenzió: a szinte enciklopédikus részletesség. Lépésről lépésre, alkotásról alkotásra kísérhetjük Hushegyi jóvoltából a művésznő munkásságát, s érthetjük meg mi, laikusok is képeinek, installációinak értelmét – hiszen a modern képzőművészet korántsem pihentető szórakozás természetesen. S ez a monográfia harmadik dimenziója. A Németh Ilona-kortárs művészettörténész, Hushegyi Gábor tisztában van a modern képzőművészet legújabb irányzataival, s e nézőpontból értékeli és mutatja be monográfiája tárgyát.

S még egy ráadás: a könyv margóján sorakozó idézetek a Németh Ilonáról és művészetéről szóló hazai és nemzetközi kritikákból, tanulmányokból. Ez maga fölér az előbbi három dimenzió pozitívumaival. Mindent összevetve: nemcsak kiváló, nemzetközileg is jegyzett szlovákiai magyar művészt ismerhetünk meg e könyvből, hanem pompás művészeti albummal is gazdagíthatjuk könyvtárunkat.

Cselényi László

Nyerteseink

Márciusi rejtvényünk helyes megfejtése: M. Csepécz Szilvia (meseregényének címe: Hess-hegy titka és a fapapucsok).

A helyes válaszok beküldői közt a **Méry Ratio** mesekönyveit sorsoltuk ki. Dénes György A tüsszentős király című könyvét **Berek Zsóká**nak küldjük Lévára, Kovács Magda Titokzatos tücsökzene című könyvét **Halasi Ildikó**nak Zselizre, Kövesdi Károly Verses ábécé című könyvét **Száraz Szilvi**ának Bátorkeszire.

A Könyvről könyvre rovat szerzőinek az általuk megjelölt kiadványokat postázzuk: **Cerovský Erzsébet**nek Kis József Vámbéry nyomában (a **Lilium Aurum** ajándéka), **Szmutko Mária**nak Csicsay Alajos Királyok, fejedelmek, kormányzók (a **Lilium Aurum** ajándéka). Jó olvasást! Várjuk új slágerlistáikat: szavazzanak a Könyvjelző legutóbbi számaiban bemutatott kötetekre, s könyvet nyerhetnek. A könyvkiadók jóvoltából esetenként az Önök által kiválasztott könyvet is ajándékba kaphatják, ha bekapcsolódnak a Könyvről könyvre könyvismertető-versenybe.

Áprilisi feladványunk: Munkácsy-díjas szlovákiai magyar képzőművész. Ki ő? Segítség: Legutóbb Brünnben és Besztercebányán nyílt kiállítása, mindkettőről beszámolt az Új Szó Kultúra rovata, a brünniről a lap március 24-ei, a besztercebányairól az április 7-ei számában.

gőben... azon munkáim közé tartozik, amely már inkább a múlt. Tavaszi impresszió. Újraéled a természet, érezhető a változás kezdete, így a kép is érzelmi túltelítettséget közvetít. A természetes anyagokból létrehozott tárgyak anyagáról úgy vélekedtem, hogy annyi tartalmat hordoznak önmagukban is, hogy elegendő csupán a puszta fölmutatásuk, úgy is sok mindent kiválthatnak a nézőben. Végigvettem hát ezeket az anyagokat, s fölmutattam őket. Ezzel szemben például a kés, amelyet szintén ebben az időben használtam a természetes anyagokkal együtt, számomra nem a külvilágot jelentette, hanem az egyénen belüli egyik és másik oldalt. Tehát nem a természet és a civilizáció ütközése érdekelt, hanem a bennünk meglevő kettősség, a szelídség és a vadság, a női meg a férfioldal egyazon dolgon belül.

Az érzelmi túltelítettségtől és a kötet elején szereplő festményeidtől a mai munkáid meglehetősen távol esnek.

Igen, mert bár képzőművésznek készültem, Pesten iparművészeti főiskolára jártam, s ott megtanultam, mi az iparművészet. Hogy mennyire másfajta gondolkodás kell ahhoz, hogy az iparművészetnek a megrendelőt – s ezt most pozitív értelemben kell érteni – kell szolgálnia. Példát mondok: egy katalógus vagy egy lap nézzen ki jól, de azért elsősorban információt közvetítsen. Amikor elvégeztem a főiskolát, el sem tudtam képzelni, hogy fogok még újra képzőművészettel is foglalkozni. A felgyülemlett feszültséget festettem ki magamból a főiskola utáni öt évben, gátlás nélkül. S nyilván hatott rám a nyolcvanas évek stílusa, a drámai expresszivitás, az új szenzibilitás s mindaz, amit abban az időben főként Budapesten láthattam. Az 1999-es „sárga szalmás képek" című kiállításomon kerültek először a festmények mellé tárgyak és videó, s az utána következő installációkban már nem szerepeltek képek, csak tárgyak. De hogy így történt, az nem elhatározás kérdése volt, hanem folyamat. Festettem tovább is, de azokat a képeket már soha nem fejeztem be.

Teljesen mégsem távolodtál el sem a festéstől, sem a rajzolástól, hiszen könyvművészként számon tartanak, végzettséged szerint is az vagy. Számos gyermekkönyvet és alsó tagozatos tankönyvet illusztráltál. A könyvkiadó is pozitív értelemben vett megrendelő...

Az elmúlt két évben nem illusztráltam könyvet, sajnálom is, de rajtam múlt, nem a megrendelőkön: egyszerűen nem győztem. Kiállításaim voltak, tanítottam. Azért bánom, mert nyilván kijöttem a gyakorlatból. Amíg a gyerekeim kisebbek voltak, a kötődésem is közvetlenebb volt a gyermekkönyvekhez, s mindig akadt illusztrálnivaló. Főiskolás koromban kezdtem, az akkori Nőben jelentek meg illusztrációim versekhez, mesékhez. Nagyon megszerettem. Simkó Tibor és Barak László gyermekversei vagy N. Tóth Anikó meséi nagyon közel álltak hozzám, azért illusztráltam őket. Majd ha megint megszólít egy könyv, akkor elvállalom. De persze rajzolni azért mindig szoktam, például a kiállítások terveit. *(cs)*

Elfújta a szél...

Béla von Goffa (feljegyzései) Szivarfüstben

A huszadik század végére a *folytatás* önálló műfajként definiálja önmagát az irodalom egyre benevolensebb piacán. Való igaz, nem új jelenség (Lásd a XVII. század elején pl. Fernández de Avellanedát, aki megírta a *Don Quijote* folytatását – Cervantestől függetlenül!), de igaz az is, hogy soha nagyobb keletje nem volt a folytatásoknak, mint a világvégétől rettegő elmúlt években, amikor a ponyva- és az elitirodalom határai az intertextualitás csábításainak önmagát egyre inkább kiszolgáltató Irodalom szentélyében is elmosódtak már.

Amíg csak Margaret Mitchell *Scarlett*je indul új utatkra, nincs nagy baj. Tájékozódásunkban nem zavar a detektívtörténetet újraíró Umberto Eco sem. De vajon mit kezdünk egy olyan szöveggel, mint amilyen Béla von Goffáé, aki Borkopf/Talamon világát megidézve tesz kísérletet a folytathatatlan folytatására. Igaz ugyan, Esterházy is megírta önmaga javított kiadását, de ez még az alteregók tudathasadáson inneni kategóriája, amely a saját szöveg belső játékterét alakítja újra.

A *Szivarfüstben* című kötetben az alteregók és a megelevenedő fikció áldozatai leszünk. Béla von Goffa, egy Hajtman Béla nevű személy feltételezett alteregója, aki Samuel Borkopf – egy Talamon Alfonz nevű írót felidéző személy/alterego – visszaemlékezéseinek alanya (s mint ilyen: fiktív; azaz a „valósággal" való kapcsolata irreleváns), könyvet ír (anekdotafüzér?), melynek címzettje Borkopf. Történeteinek szereplőit Borkopftól kölcsönzi, és a világ, melyet megidézni szándékozik, ugyancsak borkopfi találmány (illetve kicsit Krúdyé is, aki Gyula, de lehet , hogy Szindbád vagy Rezeda Kázmér).

Goffa története folytatás, mert Borkopf nélkül talaját veszti, de annál több, mert nemcsak folytatása, hanem kiterjesztése is az eredeti, a Trianon előtti „reb Marmonstein Matesztől (Ólov hasolom)" örökölt kocsma vendégeit felidéző képeknek/történeteknek. A több valahogy mégis kevesebb. Igaz, Szabó Dezső is úgy írta meg a *Feltámadás Makucskán*t, hogy le sem tagadhatná a rokonságot Mikszáth *Új Zrínyiász*ával, de a mi párosunkban csupán Borkopf az, aki Szabó Dezső és Mikszáth társa lehet. Goffa is ismeri őket, de Borkopf virtuozitása hazai tájainkon a fehér hollónál is ritkább, ezért nem szégyen, ha valakinek (majdnem senkinek) nem jut belőle. Ettől függetlenül Goffa valahol mégis méltósággal viseli ezt az eleve reménytelen helyzetet. A szöveget életre hívó szándék őszinteségéhez és mélységéhez ugyanis nem férhet kétség. Azt pedig már Borkopf is tudta, hogy Goffa hajlamos eleve kilátástalan helyzetekbe hozni önmagát: *„az tartotta izgalomban a lakosságot, vajon melyik megszálló hatalom hadserege veszi birtokába gazdátlan városkánkat"* – írja Borkopf, majd rögtön hozzáteszi: *„szegény Béla von Goffa, aki tévedésből az aktuális világháborús térképek helyett a harmincéves háború hadmozgásait tanulmányozta egy Temesvárott kiadott szerbhorvát nyelvű könyvből, melyet Schön Attilától orozott el, hogy titokban, senkit be nem avatva kiokoskodhassa a helyes sorrendet, jelentős összeget vesztett azzal, hogy reményeiben bízva megjátszotta a svéd hadsereget..."* (S. Borkopf; 28).

Borkopf Goffa, *„a jobb sorsot érdemlő kántor"* iránti elnéző szeretete eleve biztosítja a folytatás olvasójának rokonszenvét. Goffa tévedéseit Borkopf fejcsóváló (talán marházó), de megértő olvasata teszi elviselhetővé. Vajon ki az, aki neheztelve fordulna el a számos nőügye terhei alatt roskadozó *„titkos ász"*-tól, aki hogy maga és társai becsületét mentse, az eleve kilátástalan labdarúgó-mérkőzésen *„hastífuszra igyekszik játszani"* és emellett *„bárányhimlőre utaló tüneteket szimulál"*; sőt elviseli azt is, hogy *„az élethűbb alakítás érdekében megitattunk vele liternyi sós kávét, rábíztunk egy kék krétát, mellyel észrevétlenül megfesthetni az arcát..."* (S. Borkopf; 41)

Béla von Goffa az, aki önkéntes tűzoltóként is a megmentendő lányokról ábrándozik elsősorban, akik majd hálásan omlanak karjai közé, miközben ő tűztől hólyagos tenyerét szerényen háta mögé rejti (*„mire hat-hét lány is ugrik, hogy, hogy elsősegélyben részesítse"* – S. Borkopf; 97). Borkopf időnként Borkopfnál is szemérmesen bújik Béla von Goffa háta mögé, aki erotikus álmairól tart szemérmetlen részletességű beszámolót, melyek egyikében *„Gabinka, a tót szolgálólány vérvörösre pirosított szájjal hálószobájában, az ágyon heverve hosszú szál kolbászt ízlelgetett"* (S. Borkopf; 146). De Borkopf, talán mert Krúdy tanítványa, soha sem vulgáris. A borkopfi világot megidéző Béla von Goffa azonban gyakran nyers, időnként kicsit közönséges is.

Béla von Goffát hiába kérdeznénk, ő nincs, mert fiktív; Hajtman nevű alteregója meg honnan is tudhatná a választ, hiszen a regények figurái a szerzői akarattól, szándéktól függetelenül élik életüket (von Goffa egyébként is borkopfi találmány). S ha mégis válaszolna (valamely csoda folytán), akkor sem lehetnénk biztosak, vajon nem téved-e, mint például akkor, amikor Gabinka ablaka helyett az egy emelettel lejjebb lakó *„Mrkvicska Arzén, kaiserlich und königlich zoopatológiai konziliáris alezredes"* ablakán mászik be, és a lány helyett az összecsukló agg hadfi ölelgeti.

Béla von Goffát egyébként is bűntudat gyötörheti a sikerült éjszakai hecc miatt, mikor Stofek Tamással egyetemben sírt idézően bokrétázták fel Borkopf ágyát (feltéve, ha valamilyen módon – akár a szavak közvetlen jelentésén túl – hitelesnek gondoljuk, amit Borkopf mond): *„tagjaim alig tudtam megmozdítani a rám hányt csokroktól és koszorúktól, egy pillanatra talán még a lélek is elszállt testemből, amint felpillantva ravatalomat láthattam magam előtt..."* (S. Borkopf; 178). Vezeklésének oka lehet az is, hogy ő volt az első, aki a házasságba menekülve elárulta barátait (megelőzve azok árulását).

Béla von Goffa
Szivarfüstben
AB-ART
Fűzve, 176 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

Goffa Borkopfot imitáló világa eleve kudarcra ítélt. Hiába ragaszkodik a Borkopf által neki szánt Gabinkához, hiába lesz egy éjszakára Bandler Stefivé, pusztán azért, hogy Borkopf végre együtt lehessen a vágyait megszemélyesítő „eredetivel", hiába idézi meg a „footballt", a von Kuffner bárótól kölcsönbe kapott benzinbatárt, az aviatika csodáit, a „puellákat", a vándormozit, a cukorgyári tűzvészt; hiába jelennek meg zsidómotívumok (a korsót vivő zsidó fiúba szerelmes Judith, aki a galánthai jeshivában tanít: *„Bocsánatkérően a jarmulkáját igazította meg hajfürtjein. Szelíden rám mosolygott. Megigézett jámbor tekintete. Halálosan szerelmes lettem belé"* – Goffa; 135) –, a mozaikokból nem áll össze semmi.

Borkopf Trianon előtti kocsmája nyitott világ, amely elnéző bölcsességgel és távolságtartó szeretettel veszi tudomásul önmagát. Goffa Trianon utáni lakosztályában a Szlovák Nemzeti Párt csónakjain Garamot járó, belátó megalkuvás szelleme kísért, s ezen sem Herr Vincenzó lábszaga, sem Beccadelli, sem Adler Samu bácsi, sem Asbóth Oszkár, sem Simonyi Mária, sőt Tsúszó Rebecca sem tudnak segíteni: *„Így különváltak útjaink. Mialatt te a hangárokban és a Köbler kocsigyárban tökéletesítetted magad a repülőgép-technika dolgában, mi a vonatban hunyorogtunk majdani útvonalunknak, a Nap tükrében fodrozódó Garamnak csillogásától."* (Goffa; 69)

Dusík Anikó

Az idézetek forrásai: Talamon Alfonz/Samuel Borkopf: *Barátaimnak, egy Trianon előtti kocsmából.* Pozsony. Kalligram Könyvkiadó, 1998; Béla von Goffa: *Szivarfüstben.* Pozsony. AB-ART, 2003.

Roncsolt történelem

Kritikai megjegyzések Pénzes István Lant és kard című összeállításának ötödik kötetéhez

1. Verses történelem mint alternatív diszkurzus

A Lant és kard című könyvsorozat immár ötödik kötete, mely *Thököly Imre fellépésétől a reformkorig* fogja át versben a magyar történelmet, a közelmúltban jelent meg a Lilium Aurum Kiadó gondozásában (Dunaszerdahely, 2003). Az előszó „rendhagyó munkának" titulálja a vállalkozást, s ehhez mérten kellőképpen hangoztatja is a szerkesztési elv újszerűségét. Természetesen ez máris vitatható, de az ilyen „reklámfogások" fölött hajlamosak vagyunk szemet hunyni, hiszen az efféle kegyes tódítások rendszerint az olvasó megnyerését célozzák, a captatio benevolentiae klasszikus alakzatára utalva. Mindenesetre nyilvánvaló, hogy az összeállító, Pénzes István legfőbb mintája Benedek István *Rendületlenül. A hazaszeretet versei* című kiváló gyűjteménye (Officina Nova, 1989) volt, mely lényegében ugyanezt a feladatot és tervet teljesítette be, igaz, mindössze egyetlen, ám meglehetősen vaskos, közel ezer oldalas kötet keretein belül. A kötet nemes céljait aligha kérdőjelezhetjük meg, hiszen elvben oktatási segédanyagként éppúgy szóba jöhet, mint nemzeti-önismereti olvasmányként. A történelmi emlékezet egy alternatív válfajaként megnyitott szépirodalmi diszkurzus mindenképpen túlmutat az intézményes keretek közt megnyilvánuló történelemszemlélet kötelező egzaktságán, és olyan rendszert állít fel, melynek fényében akár az iskolai ismeretanyag is elevenebb élménnyé válhat. Természetszerűleg a történeti emlékezet poétikai dimenzióinak megnyitása nemcsak azért fontos, mert rámutat a művészi látásmód alapkarakterére, hanem mert termékenyen vesz részt a történelemszemlélet többszólamúságának kimunkálásában is.

2. Benedek István, az áldozat

A könyv paratextusai szerint a művet Pénzes István állította össze, ő írta a korrajzokat, lábjegyzeteket, ő készítette a név- és szómagyarázatokat. Pénzes maradéktalanul Benedek István módszerét követi, ugyanazokkal a szövegstruktúrákkal (korrajz, magyarázó jegyzet, szómagyarázat) operál, ami még önmagában véve nem is lenne problematikus. Sokkal nagyobb és szembetűnőbb a hasonlóság a két munka között, ha konkrét szövegegységeket vizsgálunk meg. Pénzes István Benedek szövegeiből (valamennyi szövegtípusra kiterjedően) sokszor és sokat emel át, ráadásul többnyire idézőjel nélkül, s általában alig jelentősebb módosításokkal. Néhány példa (az egyező szövegegységeket kurziválom, az eltérőket kövérrel emelem ki, az átfogalmazást aláhúzom):

Benedek István:

„A kuruc költészet nem szorítkozik a Rákóczi-féle szabadságharc idejére. Jóval előbb kezdődik, valamikor az 1670-es évek előtt, **és tart a szatmári béke után is.** (...) *Thököly* és Rákóczi *rövid ideig tartó sikereit sokkal kevesebben énekelték meg, mint az azt követő sok szerencsétlenséget, bujdosást, kilátástalanságot."* (240.)

Pénzes István összeáll.
Lant és kard V.
Lilium Aurum

A *Verses Magyar Történelem* újabb kötete Thököly Imre fellépésétől a reformkorig veszi sorra a magyarok történetének nevezetes fejezeteit sok-sok verssel, történelmi eligazítókkal, korrajzzal, jegyzettel, név- és szómagyarázattal, a költők kislexikonával, képekkel.
Kötve, 328 old., 12,5x19,6 cm
bolti ár: 279 Sk **kedvezménnyel 250 Sk**

Pénzes István:

„A kuruc költészet nem szűkíthető le *a Rákóczi-féle szabadságharc idejére. Jóval előbb kezdődött,* **még a Thököly nevével fémjelzett mozgalom előtti években,** *valamikor az 1670-es évek előtt* (...). *Thököly rövid ideig tartó sikereit sokkal kevesebben énekelték meg, mint a* **kudarcokat, majd** *az azt követő sok szerencsétlenséget, bujdosást, kilátástalanságot."* (18–19.)

Egy szinte újabb szó szerinti passzus átvétele után, amikor a szövegileg szinte szolgai hűséggel reprodukált Benedek István egy (talán) meglepőbb kijelentést tesz, mely szerint a következő verseket nem a nép fiai és nem is a közkatonák írhatták, lévén, hogy írni sem tudtak, Pénzes alighanem elbizonytalanodik, és az idézet konkrét kijelölése helyett egyszerűen odaveti: „állítja Benedek István". Csakhogy a teljes bekezdést Benedek István állítja, jelöletlenül, meglehetősen ügyetlenül átírva, helyenként megcsonkítva, máskor bővítve, átszerkesztgetve.

A 110. oldal egyik szövegében Pénzes már etikus szerzőhöz méltóan idézi Benedeket (lám, így is lehet!), ám Benedek gyűjteményének címe és a konkrét helymegadás itt is említetlen marad. Benedek István (korántsem akarom csorbítani érdemeit) egyelőre nem olyan ismert személyisége a magyar kultúrának, hogy az odavetett „írja egy helyütt" fordulat önmagáért beszélne. A következő sorokban Pénzes azonban ismét feledi az idézőjelet, s még a fenti, ehhez képest csak átlagosan irritálónak mondható, homályos megadásmódot is elveti (az egyező szövegrészeket, akárcsak korábban, most is kurziválom): *„Az irodalmárokat ez érthetően zavarja, az olvasóközönséget azonban pusztán az érdekli, hogy a vers jól sikerült-e, esztétikai igényüket kielégíti-e, függetlenül attól, hogy ki írta."* Benedeknél: *„Az irodalmárokat ez érthetően zavarja, az olvasóközönséget azonban pusztán az érdekli, hogy a vers jól sikerült-e,* ***szép-e****, esztétikai igényüket kielégíti-e, függetlenül attól, hogy ki írta."* (241.). A kurzív szöveg világosan mutatja, Pénzes szövege (még csak nem is mutatis mutandis) szinte teljesen egyezik Benedekével, az egyetlen „szép-e" kiemelést leszámítva. Pénzes a Rákóczi-nótához írt kommentárban (220.) is ugyanígy, idézőjel nélkül él vissza Benedek kommentárszövegével: „Feltételezhetően *nem a szabadságharc verse, hanem a bukását követő kései kuruc költészet* ***igen*** *értékes termése.* (...) *A 18. század legnépszerűbb éneke volt, szinte első nemzeti himnuszunknak* tekinthetjük." Benedek: „A Rákóczi-nóta (Jaj, régi szép magyar nép...) *nem a szabadságharc verse, hanem a bukását követő kései kuruc költészet* ***egyetlen*** *értékes termése.* (...) A *18. század legnépszerűbb éneke volt, szinte első nemzeti himnuszunk."* (262.)

Természetesen tovább is sorolhatnám a példákat, de talán ennyi is önmagáért beszél. Benedek István szövege (akárcsak könyvének alapötlete, szövegstruktúrája) szemérmetlen, alig leplezett plagizáció áldozatává vált. Ez a plagizációs gyakorlat lényegében a könyv minden szövegtípusára kiterjed, a jegyzetapparátus rekapitulációit alább vesszük szemügyre.

3. Nem létező szövegkritika, kritikátlan jegyzetek

Ha szöveget közlünk, idézünk, rendszerint mértékadó forrásból tesszük. E mértékadó források az úgynevezett kritikai kiadások, melyek elvben egy-egy szerző legjobb szövegverzióit közlik, illetőleg feltüntetik egy-egy szöveg változatait, olvasati variánsait. A kuruc kori és egyáltalán az alkalmi-politikai szövegközlések egyik alapkritériuma a

forrás pontos jelölése, hiszen épp ennek a szövegvilágnak az esetében érvényes hatványozottan, hogy egy-egy vers szövegének önazonossága a nagyszámú variánsok és az erőteljes folklorizálódás rendszerében gyakorta kérdéses. Pénzes István nem jelöli meg forrásait, hacsak a felhasznált irodalom jegyzékét nem vesszük annak. A felhasznált források jegyzékében viszont véletlenül sem szerepelnek például a *Régi Magyar Költők Tárá*nak mértékadó kötetei vagy *A kuruc küzdelmek költészete* (válogatta és sajtó alá rendezte Varga Imre, Bp., 1977) című alapmű. Pénzes nem törődik a szövegkritikával, a szövegek nyelvi állapota sokszor tetszőleges, önkényes, gyakorta roncsolt vagy csonkolt, vagyis nagyrészt „használhatatlan". Kéziratokat Pénzes nem használt, még akkor sem, ha *A Magyarország romlásáról* címen közölt szöveg alatt ott díszeleg: kézirat, 1670. A kézirat datálása mértékadó forrásaink (Varga) szerint így történik: „28 Aprilis Anno 1670", ám a vers Pénzes által (és Benedek által ugyanúgy) használt címváltozata már utólagos kreáció, az eredetiben, azaz a kéziraton (a már emlegetett Varga Imre forráskiadása alapján) a *Magyarországnak utolsó romláshoz közelgető állapatját kesergő ének* cím szerepel.

A *Zokogó sírással...* kezdetű vers, mely inkább *Jajszó, melyben édes hazánk romlását siratja egy poéta* címmel ismert, szintén önkényes nyelvi alakváltozatot ölt, néha a metrum kívánalmait is semmibe veszi, pl. Pénzesnél: „Melyet írva nem látsz ausztriai házban." Helyesen: „Melyet írván nem látsz Ausztria-házban." Pénzes szövege megtöri a négyütemű tizenkettest. Elfelejti feltüntetni, hogy a szövegből csak részletet közöl, s érthetetlen módon **éppen a Felvidékre vonatkozó szakaszokat mellőzi!** Kimarad például a következő rész: „Sirathadd magadat, szegény Mátyusfölde, / Zokoghatsz sorsodon, két Csorló víz köze" (azaz: Csallóköz). Az *„Elérkezék hozzád az nagy summa dika"* sorhoz írt jegyzete tudományos regiszterben egyszerűen nem minősíthető: a dika szó Pénzes szerint azt jelenti: „napja", a valóságban viszont az állami rovásadó korabeli neve. Mértékadó kiadásban *summás dika* szerepel, s nyilván ebben a konstellációban a summa sem „összegzés, összefoglalás", ahogy a jegyzetíró véli. A versek kontextualizálását célzó magyarázatok is csak a felületen maradnak, mértékadó magyarázattal alig-alig találkozunk, jelen versünkről is el lehetett volna mondani (megfelelő minőségű szakirodalom birtokában) mondjuk azt, hogy Komlovszki Tibor szerint egy dunántúli prédikátor szerzeményéről lehet szó, az éneket 1700-ban írták, s a Kolonich Lipót nevével fémjelezhető protestánsüldözés egyik izgalmas dokumentuma stb.

A *Rákóczi Ferenc bús énekéb*e értelemzavaró hiba került, a 10. sor helyesen: „Szándékokban *tartóztasd meg"* és nem *„Szándékodban tartóztasd meg"*. A „szándékokban" szó a helyes változatban a mai „szándékukban" szónak felel meg grammatikailag. A versben az irigyek megzabolázásáról és rossz szándékaik visszafogásáról, megakadályozásáról van szó – e célból fohászkodik istenhez a versben megképződő én. A negyedik sorban található „oltalamdat" szó sem egyszerű sajtóhiba, a betűcsere sem segít rajta, hiszen nem az „oltalmadat" szónak kellene szerepelnie a versben, hanem az „oltalmamat" szónak. Hiszen: „A keresztfán drága árom / Oltalmamat tőled várom!". Krisztusnak aligha van szüksége önmaga oltalmazására... Pénzes az idézett szakasz első egységét is hibásan közli, a versben nem „áron", hanem a mára sokkal nehezebben felfedhető konstellációt mutató „árom" szó szerepel. Krisztus ugyanis értünk szenvedett, az ő halála árán nyerhetünk üdvözülést, ő az, aki megfizetett helyettünk, bűneinkért.

A *Thököly haditanácsa* című úgynevezett voxoló vers (mely Thököly hadnagyainak voxait, azaz szavazatait szedi versbe, s afféle dramatizált, verses politikai publicisztikává gyúrja át egy konkrét tárgyalás nyomán) hasonlóan válik önkényesen módosítgatott, rendezgetett szövegkonglomerátummá. A nyitó négysoros kiiktatása hibának mondható, hiszen jobban kontextualizálná a szöveget, mint maga a Pénzes által írt kísérőszöveg. A vers megszakítását jelölő pontok kirakása teljesen esetleges, a szöveg nyelvi állapota sokszor minősíthetetlen. A „Több száz esztendőnél fegyverben nemzetünk, / Töröknek **sincs** Bécsért áldozatja vérünk" sorok ebben a verzióban érthetetlenek, sőt, ha jelenteni vélnek valamit, akkor épphogy az ellenkezőjét annak, amit a szöveg mértékadó források szerint mond, a második sor ugyanis helyesen: „Töröknek **is** Bécsért áldozatja vérünk." Veselényi (a vershez írt Pénzes-kommentárban a név már Wesselényiként szerepel) Pál voxában a jegyzet („Győzelmet nem arathatunk") véletlenül beletagozódik a versszakba, s így teljesen ellehetetleníti a szöveget.

A jegyzetapparátus kuszaságát és összeolózottságát is a kritikátlan forráshasználat okozza.

Márs a 37. oldalon pontatlanul „ókori római főisten". Az ókori római főisten természetesen Jupiter. Mars a rómaiak egyik fő istene, atyja. Itt jegyzem meg, hogy Pénzes a 255. oldalon már elfogadhatóbb jegyzetet ír ugyanerről az istenről: „Mars, a háború istene a római mitológiában." A Gyöngyösi Istvánnál *(Thököly Imre és Zrínyi Ilona házassága)* szereplő *Sváda* Pénzes jegyzetével ellentétben (37.) a római, és nem görög mitológiából származó Suada (vagy Suadela nevű) istennővel azonos. Suada pedig nem Szuda (sic!) görögül, ahogy Pénzes véli, ha-

Géza Csáth
Matkovražda
Kalligram

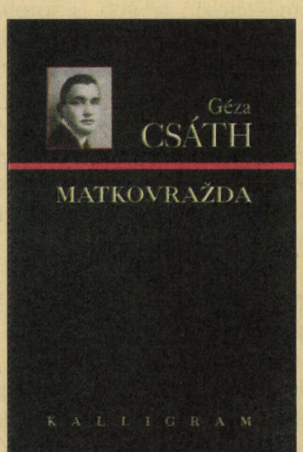

Kötve, 304 old., 13x18,8 cm
ára: **299 Sk**

Imre Kertész
Kaddiš za nenarodené dieťa
Kalligram

Fűzve, 136 old., 11x18,5 cm
ára: **169 Sk**

Imre Kertész
Vyhnaný jazyk
Kalligram

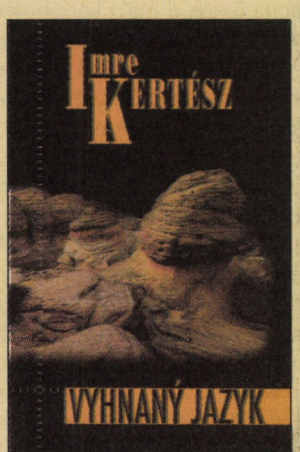

Kötve, 176 old., 13,5x20,5 cm
ára: **190 Sk**

nem Peithó. A név görögösítése már csak azért sem helyes, mert az istennő neve a latin *suadeo* (tanácsolni) szóval rokon. A körítésszövegek nyilvánvaló hanyagságaira egy példát hozok csak: „A Bécset ostromló mintegy 150 ezer (!) török sereget..." – kezdi egy mondatát a szerző. Nyilván 150 ezres seregre gondol...

A jegyzetapparátus, mint ahogy azt már néhány fenti példa is bizonyíthatta, sokszor a nevetségesség határáig hibás, tévinformációkat közöl. Sokszor viszont el is marad. A *Magyarország, Erdély, hallj új hírt...* kezdetű versben például az összeállító azt megmagyarázza, hogy mit jelent a keressz (keresel) ige, ám hogy pl. a gyém vagy a buska szó mit takar, arról bölcsen hallgat (egyébként: az első várkapun levő sorompót, a másik kosarat jelent). A felvidéki részeket Pénzes itt is (mint szinte mindenütt) elhagyja, pedig a *„Fordulj, Pozsony, Győr és Komárom"* kezdetű szakasz egy felvidéki kiadvány éke lehetett volna. Az *Erdélyi hajdútánc* címen közölt szöveg (a cím itt is utólagos, a *Rendületlenül*ben is így szerepel) sem járt túlságosan jól, Pénzes nem részletet közöl, hanem jelöletlen részecskéket, azaz részleteket. A szelektív magyarázatok közül a *habarnica* értelmezése egyértelműen hibás: valóban jelentett polipot is, de itt tejjel föleresztett leves értelemben használja a költő, a szó előtti „füles" jelző pedig a füles fazékra tett utalás (107–108).

Pénzes sokszor Benedek István jegyzeteit veszi át minimális betoldásokkal (pl. *Bezerédi nótája*).

Az összeállító nemcsak a sokverziós, számos artikulációt mutató kuruc kori szövegeinkkel bánik ilyen mostohán, nagy klasszikusaink nagyjából ugyanerre a sorsra jutnak. Vörösmarty Mihály *Mikes búja* című versében egy elírás termi az egész gondolatot ellehetetlenítő félreértést: „Melynek halma **föld** itt, ellenség földe". A helyes változat: „Melynek halma **föd** itt, ellenség földe".

Benedek Istvánnak Szász Károly *A magyar irodalom újjászületése százados évfordulójára* című verséhez írt jegyzetei is átkerülnek Pénzes jegyzetanyagába, mindhárom szinte szó szerint. Antevsz mindkét szerzőnél „Anteusz, a Föld fia", aki Pénzesnél „a földre hullva mindig **új** erőre kap" (251.), Benedeknél „a földre hullva mindig **újult** erőre kap." (297.) Szász, *„a költő az Ágis tragédiája megjelenésének százéves fordulója alkalmából ünnepli Bessenyeit."* (Pénzes, 251; Benedek, 297). Ez utóbbi szakasz ismét plagizáció. Ez a gyakorlat amellett, hogy a szerzői etika minden eleme ellen vét, példátlan szemtelenséggel nézi tájékozatlannak az olvasót. Ezek után vitázzunk-e Pénzes olyan sommás irodalomtörténészi állításaival, hogy jelentéktelen az Ágis tragédiája? S ha vitázunk, Pénzessel vitázunk-e? Aligha.

Batsányi János *A franciaországi változásokra* című közismert versének második sora is egy szótaggal többre sikeredik, mint illenék, mind poétikailag, mind szövegkritikailag: „Nyögtök a rabságnak kínos **kötelékében**". Helyesen: „Nyögtök a rabságnak kínos **kötelében**". A központozás kérdését most ne is firtassuk. Verseghy Ferenc *A marszíliai énekéből* és Csokonai Vitéz Mihály *Magyar! Hajnal hasad!* című verseiből Pénzes is épp annyit idéz, mint Benedek. A kommentárt itt is korrigálnánk: a líra, epika, dráma nem **műfaj,** hanem **műnem**.

Berzsenyi Dániel *A magyarokhoz* című ódájában két sajtóhiba is éktelenkedik (*ömleit* szerepel öbleit, *lormány* kormány helyett), s ez mind arra figyelmeztet, hogy az alteritás szövegeinek közlésekor még fokozottabban kell ügyelni a pontosságra, hiszen az archaizmusok a mai olvasó horizontjából gyakorta eltérő pszeudo-értelmezéslehetőségeket sugalmaznak.

4. Minőség vagy mennyiség?

Benedek Istvánhoz hasonlóan Pénzes István is csatol szerzői életrajzokat a munkához Kislexikon címen. (A lexikon számos korrektori hibával is terhes – az első oldalon például azonnal hatot találtam.) Hogy milyen pl. a „főrangú költőtípus", aligha derül ki, hogy Somlyó György „idehaza megkezdett egyetemi tanulmányai" mit takarnak igazán (Szlovákiában tanult volna?), az sejthető. Végül, de nem utolsósorban szólni kell a válogatás minőségéről is. Pénzes István kötetében, noha leszögezi, hogy ez nem „szép versek" gyűjteménye, számos kifejezetten dilettáns szöveget is szerepeltet. Benedek István könyve nem esett ebbe a hibába. Rossz verset érdemes-e a populáris olvasóközönség, illetőleg az e könyvvel vélhetőleg megcélzott diákság elé tenni? Szentimrei Jenőt fizikai fájdalom olvasni, sorai a vers alapkritériumait sem elégítik ki, álljon itt egy példa: „Fejedelem urunk az ország gyűlését / Ónodra hivatja, / S áruló Rakovszkit az ónodi mező / Miszlikbe vágatja." Egy másik leginkább feledésre méltó verselgető (vannak páran) Vértessy Jenő, aki porlepte, csikorgó, összetákolt verselményeit viszonylag korrekt formába szedni is képtelen. A rossz vers közlése nem igazán magyarázható semmivel, főként reprezentatív nagyjaink, nemzeti géniuszaink társaságában. A mennyiség egy ilyen gyűjteményben nem lehet cél, kivált azért sem, mivel a kor valamennyi Pénzes által újraközölt szövegét már közreadták. Nem első közlésekről van szó, hanem újraközlésekről, s az újraközlés kritériumrendszere az alapos szelekció. Pénzes könyve szakmailag maximálisan elhibázottnak mondható: plagizált szövegegységek váltogatják egymást új hadrendbe állítva, a szövegek önazonossága kérdéses, a jegyzetapparátus gyakorta félrevezető vagy hibás.

Csehy Zoltán

Miklós Mészöly
Domov a svet
Kalligram

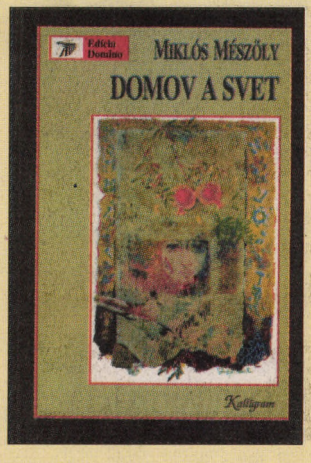

Fűzve, 304 old., 12,5x18 cm
ára: **89 Sk**

Péter Nádas
Koniec rodinnej ságy
Kalligram

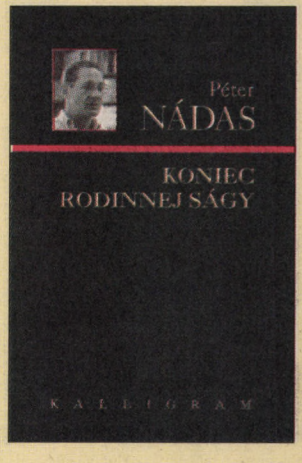

Kötve, 160 old., 13x18,8 cm
ára: **140 Sk**

Péter Nádas
Upratovanie
Kalligram

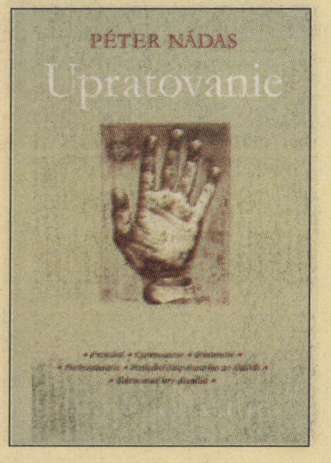

Kötve, 288 old., 12,2x18,2 cm
ára: **326 Sk**

Reflexiók egy problémakatalógusról

Az a „gondom" Bárdi Nándor *Tény és való* című, alcímében (mintegy műfaji meghatározásában) problémakatalógusként, bevezetőjében pedig vázlatként vállalt könyvével, hogy tény- és szempontgazdagsága miatt egy rövid recenzióban csak néhány meglátását, felvetését tudom felvillantani. Ami nekem „gond", az a szerzőnek erénye, az olvasónak pedig haszon.

Azért is csak egyedül a reflexió lehetősége marad számomra, mert Bárdi a szlovákiai magyarként, kisebbségiként, határon túliként, tehát érintettként szerzett eddigi tapasztalatait, valamint a Kárpát-medence más magyar kisebbségeivel és Budapest mindenkori magyarságpolitikájával kapcsolatos ismereteimet is olyan alapossággal rendszerezi, rendezi összefüggésekbe, hogy vázlatfüzére – számomra – egyszerre emészthetetlen. Persze, csak a tartalma miatt nagy falat a könyv, nyelvezete, világos gondolatfűzése fogyaszthatóvá teszi. Ez egyébként a szerzőnek is szándéka. „Az volt a célom, hogy bebizonyítsam, a »nemzeti ügyekről« e gyorsan és felszínesen olvasó korszakban a modernitás nyelvén is lehet szólni" – írja több más szakmai szempont említése mellett. Értelmezésében a modernitás „a reflektáltságra, a tárgyilagosságra és a szakszerűségre való törekvést" jelenti.

Úgy vélem, ezt a törekvést a munka jól visszatükrözi. Mert bár a kötet egyes fejezetei részben külön-külön publikált írások, Bárdi – nyilván a szerkesztő Filep Tamás Gusztávval együttműködve – fegyelmezett logika szerint rendezte el azokat. A szerzői szándékot rögzítő és az alapfogalmakat tisztázó bevezető részek után két fejezet a problémakör 1918–1989 közti időszakának vizsgálatával foglalkozik. Előbb a magyar kisebbségek történetét (azok korszakait és generációs csoportjait), majd a budapesti kormányok magyarságpolitikáját vázolja fel, végig keresve a kapcsolódási pontokat és a törésvonalakat. Ezután tér ki az 1989 utáni budapesti kormányzatok magyarságpolitikájára, külön fejezetben szól a státustörvény (kedvezménytörvény) körüli vita tanulságairól és a jogszabállyal párhuzamos programokról, majd külön fejezetet szentel a magyar támogatáspolitikának. A témában való jobb eligazodást, sok miértünk közvetett válaszát adja a *Kik csinálják a magyarságpolitikát?* című rész. Bárdi a kötet végén dilemmáit is megosztja az olvasóval, és függelékként, *Támogatáspolitikai szerkezetváltás és társadalompolitikai célprogramok* címmel közli a Határon Túli Magyarok Hivatala részére 2002-ben készített munkáját.

A fejezetek – az említett világos logikának köszönhetően – egymásra épülnek. A szerző okfejtésével így például folyamat részeként tudjuk értelmezni a státustörvényt (kedvezmény-) is, mert a jogszabályt körüljáró részbe beemeli a kisebbségtörténetet korszakoló első fejezet lényegét is. „A kilencvenes évek második felére a kisebbségvédelem és a jövőképként elfogadott nemzeti autonómia is jelentős fogalomváltozáson ment át. Pontosabban újra megjelent a harmincas évek második felének kettőssége, amikor is a kisebbségvédelem egyszerre jelentett politikai, jogi és biztonságpolitikai kérdést és egyszerre a társadalomszervezés kérdését. A második világháború után inkább kulturális és nyelvvédelemről beszélhetünk, amelyet a hetvenes évek második felétől mint emberjogi problémát jelenítettek meg a nyugati nyilvánosságban. 1989 után, az alapszerződések megkötéséig elsősorban jogi és biztonságpolitikai eszközrendszerben gondolkodtak a többségi és a kisebbségi politikusok a kérdés kezelésével kapcsolatban. A kilencvenes évek második felének vitáiban, programjaiban ellenben már *a kisebbségvédelem társadalompolitikai oldala erősödött meg"* – írja a kutató (a kiemelés tőle – K. Á.).

Rendkívül tanulságos a kisebbségek történetének összehasonlító, tehát párhuzamokat és eltérő mozzanatokat egyaránt kereső vizsgálata, különösen a generációs csoportok mozgásterének, indíttatásainak elemzése. Itt most csak egy

MAGYAR IRODALOM SZLOVÁK NYELVEN MAGYAR IRODALOM

Gizella Hervay
Dúha vo vyhnanstve
AB-ART

Kötve, 128 old., 12,4x17 cm
ára: **99 Sk**

Márai Sándor
Košická pochôdzka.
Košickí mešťania
Nap Kiadó

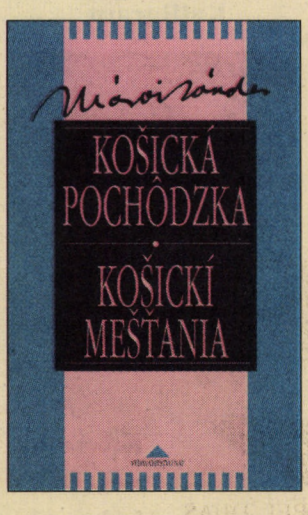

Fűzve, 222 old., 13x21 cm
ára: **189 Sk**

Alaine Polcz
Žena na fronte
Kalligram

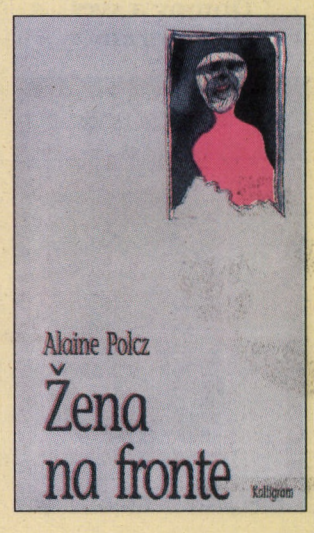

Fűzve, 176 old., 12x20,7 cm
ára: **99 Sk**

érdekes, inkább félmúltbeli folyamatot ragadunk meg Bárdi szavaival: „A felvidéki magyar politikai élet összetettsége miatt félrevezető volna MPP (Magyar Polgári Párt) – MKDM – EPM ívet húzni a pragmatikus együttműködőkétől az autonomista önrendelkezőkéig terjedő álláspontok ábrázolására. Annál is inkább, mivel az MPP is komoly autonómiakoncepcióval rendelkezett. De a pártok mögött húzódó csoportok eltérő stratégiája a mečiari, igen aktív jogszűkítő magyarságpolitika következtében ki sem bontakozhatott. (...) Így a politikai-szervezeti tagoltság ellenére az elit körében folyamatos – a harmincas években már megtapasztalt – kisebbségi/nemzeti összezáródásnak lehetünk tanúi."

Az említett „összezáródásnak" számos megnyilvánulása van. A Bárdi által tárgyaltak közül itt most csak két következményt ragadnék ki, amelyeknek azonban a szerző szerint is meghatározó szerepük lehet, különösen a kisebbségi közösségépítés jövőbeni eredményességét illetően.

Az egyik a támogatáspolitika. A kutató úgy véli, az úgynevezett kisebbségi intézményrendszernek szánt támogatások terén „a forrásokért, illetve a forráselosztásért folytatott harcban a politikai eliteké lett a döntő szerep", miáltal „a társadalomépítés gyakorlatilag alárendelődött az érdekvédelmi, politikai munkának", ami „a kisebbségi társadalom stabilitását, belső kontrollmechanizmusait gyöngítheti." Hogy mi ennek a veszélye? „Így a kisebbségi társadalom csak az elitek politikai konstrukciója marad(hat), és – miközben rohamosan pauperizálódik – nem válhat szerves társadalomszerkezeti egységgé" – véli Bárdi Nándor.

Ám nemcsak a bázis eltávolodása az „összezáródás" következménye. (Megjegyzendő: a választótábor/közösség lemorzsolódása természetesen főként általánosabb össztársadalmi folyamatokkal függ össze.) Van egy másfajta össze-, vagy még inkább bezáródás is. Lényegét nehéz megragadni, Bárdi is inkább kérdésként fogalmazza meg (de, úgy érzem, egyben számonkérésként is): „Vajon a mai politikai hálózatok szövetében működő kisebbségpolitikusoknak van-e olyan csatornájuk, amely pontosan közvetíti számukra, hogy az általuk reprezentált közösségnek mi a véleménye, akarata, érdeke?" Szerinte a választások a kisebbségek számára etnikai szavazások, ezért „nem jelentenek megfelelő visszajelző rendszert." „Ebben a nemzetállami helyzeten túli viszonylatban az a kérdés, hogy a kisebbségi magyar elitek belátják-e a tevékenységüket közvetlenül korlátozó, hosszabb távon azt legitimáló, a társadalmon belül a demokratikus akaratképződést biztosító szerkezetek szükségességét?" – kérdezi Bárdi.

Engedtessék meg még néhány megjegyzés, nem is annyira a könyvvel, hanem az egyik benne foglalt ténnyel kapcsolatban. Bárdi az 1963 utáni szabadabb (cseh)szlovákiai légkörrel kapcsolatban megjegyzi, hogy a szlovákiai magyar sajtóban „az Irodalmi Szemle révén elkezdődött a felvidéki magyar kisebbségi hagyományok bemutatása; az aktuális intézményültséget kimondatlanul is össze lehetett vetni a két világháború közti viszonyokkal."

E tényközlésnél éppen az „összevetés" kapcsán álljunk meg egy pillanatra. A két világháború közti szlovákiai magyarsággal kapcsolatos tudásanyag megismerését-megismertetését a szlovákiai magyar értelmiség 1938 óta fontosnak tartja. A kutatások megközelítésmódja és intenzitása politikai korszakonként, a rendelkezésre álló szakértői potenciáltól és intézményi háttértől függően változó.

1989 óta mindenképpen szabadabbnak és programszerűbbnek, éppen ezért plasztikusabbnak is tetszik a szlovákiai magyar közösség múltjának társadalomtudományi szempontú feltárása. Szerintem a kérdés mára inkább az, hogy közelebbről mit is jelent ez a feltárás: a tények ismeretét, vagy – éppen a tényanyag alapján – az összefüggések felfedését. Számos területen az előbbi szintig jutottunk el vagy még odáig sem, ami azért veszélyes, mert nemegyszer mechanikus, az eltérő korkörülményeket is többé-kevésbé mellőző módon ebben a kutatási szakaszban konfrontáljuk a félig nyers ismeretanyagot a jelennel. S míg a hatvanas években ennek a pártállami korlátok közepette pozitív, ösztönző hatása lehetett az értelmiségre, ma döntéshozókat is tévútra csalhat, miközben egy-egy tévedésnek nagyobb súlya van. Ezért is fontos kiindulási és viszonyítási pont Bárdi Nándor problémakatalógusa.

Korpás Árpád

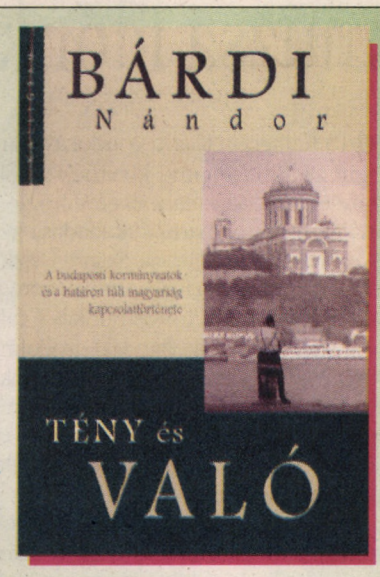

Bárdi Nándor
Tény és való
A budapesti kormányzatok és a határon túli magyarság kapcsolattörténete
Kalligram
A kötet a Magyarországgal szomszédos országokban élő magyarokkal kapcsolatos politikák és történeti folyamatok összefüggéseit veszi számba. A *Problémakatalógus* első fele fogalmi és történeti okfejtés, a második rész az 1989 utáni történésekkel, a budapesti kormányzatok magyarságpolitikai programjaival foglalkozik.
Fűzve, 272 old., 13,5x20,4 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

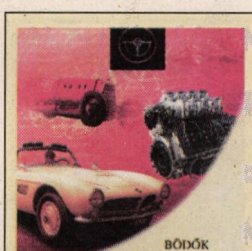

Bödök Zsigmond
Magyar feltalálók az automobilok történetében
kedvezménnyel:
99 Sk

Bödök Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
kedvezménnyel:
99 Sk

Bödök Zsigmond
Magyar feltalálók a nyomdászat történetében
kedvezménnyel:
109 Sk

A múzsa időnként malátát főz

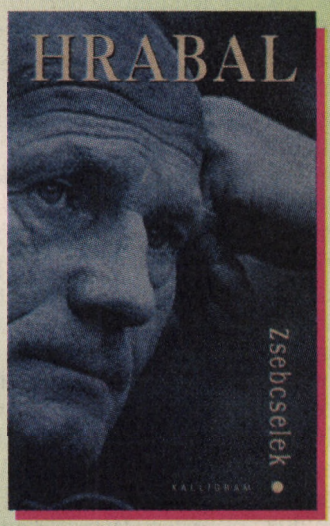

Hrabal, Bohumil
Zsebcselek
Kalligram
Fűzve, 216 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Jól jelzi a Kalligram Kiadó gondozásában megjelent *Zsebcselek* című kötetnek az olvasók széles körében elért sikerét, hogy a közelmúltban immár harmadik kiadása került a könyvesboltok polcaira. Szigeti László Bohumil Hraballal készített interjúregénye mára nélkülözhetetlen forrásmunkává vált a Kelet-Közép-Európa méltán világirodalmi jelentőségű alkotójának életművét kutatók, egyben a szélesebb olvasóközönség körében is. A beszélgetőtárs és az interjú szövegét lejegyző Szigeti a *Zsebcselek*kel egyfajta kulcsot kínál olvasóinak Hrabal munkásságának egészéhez, rejtőzködő személyiségéhez, miközben betekintést nyújt az alkotó műhelytitkaiba is. A kötet Hrabal műveinek mélyebb megértésére, az életmű eredetvidékének, a neves alkotó élményvilágának feltárására, egy kimagasló közép-európai krónikás lelke lépték nélküli térképének megrajzolására tett kísérletként is értelmezhető.

A mű – címéhez híven – valóban zsebcsel. Zsebcsel egy söralátétnyi felületen, mondhatnánk. Szóra bírni a megközelíthetetlennek hitt, mogorva ember hírében álló Hrabalt a kortársak tanúsága szerint – főként ha kíváncsi riporterként közelítettek hozzá – már önmagában is teljesítménynek számított. Elvégre, mint Hrabal mondja: „miért kellene írónak íróval barátkoznia."

A kötetben szinte nyomon kísérhető a létesülés misztériuma, ahogy szakaszról szakaszra felépül és az olvasóban mind árnyaltabbá válik egyfajta Hrabal-kép. A szerző tükröt tart a cseh író elé, és a mű soraiból fokozatosan egy hrabali figura alakja bontakozik elő, akit történetesen Bohumil Hrabalnak hívnak. A kérdező nem piszkolja be kíváncsiságával beszélgetőtársát. Remekbe szabott portrét alkot Hrabalról, akinek arcképe az olvasóban dicsőség és gyalázat sajátos vegyülékét alkotja. Hrabal több pontban is kárhozatos önmegfigyeléséről tesz tanúbizonyságot, számos egyéb mellett amikor a zene varázslatos hatásáról elmélkedik. A kötetben ernyedt klisék mellőzésével tárul fel a mű születésekor hetvenéves, kalandos életutat bejárt cseh krónikás alakja. Őszinte áhítattal, egyszersmind pletykálkodó tiszteletlenséggel beszél nagy múltú írótársairól, akik alkotóként befolyásolták írásművészetét. Többek közt Kafkához, Hašekhez fűződő viszonyáról mesél, akik vele egyetemben szintén a prágai tudat hieroglifáinak számítanak, mint jegyzi meg egy helyütt a beszélgetőtárs.

Az írás nem pusztán szubjektív vallomás, sokkal inkább szakadatlan, mások segítségével történő kérdésfeltevés, invokáció, állítja Hrabal. „Ki vagyok" – az író szüntelenül erre a kérdésre keresi a választ, és miközben az irodalom eleget tesz feladatának, rákérdez a többiek sorsára is. A mű születése az egzisztencia megvilágosodását feltételezi. Az írás üzenet arról, hogy történeteink közösek, mondja. És különösen igaz ez a nem csak földrajzi megnevezésként szolgáló közép-európai térségben, ahol bárki lehet hős, ahol győzni kell, csak győzzük, ahol nincs menekvés, és ahol az utolsókból lesznek utolsók. Az írás az én gyónásom, vallja Hrabal. Gyón, miközben gyónásával mások lelki üdvét is szolgálja. A mindenkori gyóntató, a lelkiismeret és hát természetesen maga az olvasó észrevétlenül szintén gyónásba kezd. Az olvasó Hrabal szövegeiben szüntelen önmagába botlik, hiszen hősei köztünk járnak, mellettünk ülnek a villamoson vagy egy korsó sört rendelnek a szomszéd asztalnál. „Az én hősöm egyszerű ember" – mondja. A hétköznapok csetlő-botló figurái azonban Hrabal vízióiban elátkozott sorsú emberek, akiknek tragikus életérzése és humora egy tőről fakad. Életük drámai pillanatait többnyire a triviális groteszk közegében élik meg. Hrabal doktor úr a mélységes részvét megszállottjaként az író alázatosságát vallja. Prózája élményalapú, az élmény számára – saját bevallása szerint – egyszersmind az írói elrugaszkodás szilárd pontját is jelentette.

Olvasva Hrabal szavait, az embernek – urambocsá! – olyan érzése támad, mintha az időskort a valóságban soha meg nem élt Rimbaud nyilatkozna e könyvben késői korok olvasóközönségének. Valahogy így képzelné az olvasó az elátkozott sorsú francia kamaszköltőt, akinek lelkében a bujaság mélyebb gondolkodással függ össze. Hrabalban legfőképpen az a vonzó, hogy legszívesebben semmibe venné önmagát, a világ által csodált művészetét. Legalábbis legendás mogorvasága, a nyilvánosságot kerülő volta mintha ezt igazolná. Ugyanakkor – és ez ismét csak kifürkészhetetlenségét igazolja – egy Ferenc-rendi szerzetes alakját is idézi látszólagos igénytelenségével, rejtőzködő lényével. Halálának sokat emlegetett körülményei csak tovább növelték a homályt körülötte.

A kötet kapcsán említést érdemelnek Hrapka Tibor Hrabalról készített fotográfiái, melyek nagyban hozzájárulnak a kiadvány színvonalához, emellett segítik az olvasót a világhírű író világának felfedezésében.

Rácz Vince

A Kalligram Könyvkiadó rendkívüli ajánlata

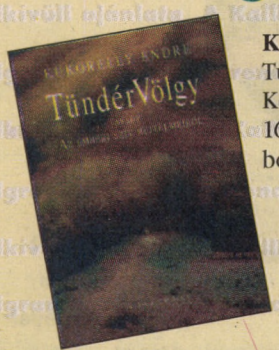

Kukorelly Endre
TündérVölgy
Kötve, 376 old.,
16,5x22,4 cm
bolti ár: 310 Sk

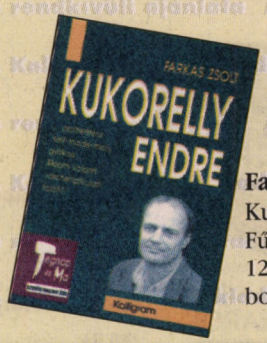

Farkas Zsolt
Kukorelly Endre
Fűzve, 224 old.,
12,5x18 cm
bolti ár: 190 Sk

Egyet fizet, kettőt kap! Azaz: kedvezménnyel vásárolhatja meg a regényt, s ajándékba kapja hozzá a szerzőről szóló monográfiát!

A két könyv most együtt csak **289 Sk**

„Verje meg az Isten, aki besorozott engem”

Nem is olyan régen nagy csinnadrattá val ünnepeltük a NATO-hoz való csatlakozásunkat. Pozsonyban sosem látott egyenruhák villogtak, katonazenekarok térzenét adtak, sőt: egy pillanatra bárki mundérba bújhatott. Fel volt ugyanis állítva egy kartonkatona, terepszínű ruhában, fegyverrel a kezében. Arca nem volt a papírharcosnak. Aki akart, mögé állhatott és lefényképezkedhetett. Egy pillanatnyi katonaság. A vakuvillanás után aztán folytatódhatott a boldog civil élet. Az önfeledt fényképezkedőket elnézve ötlött eszembe: milyen régen szerettem volna már írni Tipary László *El kell menni katonának...* című könyvéről.

Tipary László könyvecskéjében egy katonai emlékkönyv és három katonafüzet tartalmából közöl válogatást. Katonafüzet. Jó szó. Nyilván a katonakönyv analógiájára keletkezett, ami végül is logikus. Ha van katonakönyv, miért ne lenne katonafüzet. Régen a fiatalok „dallos” irkákba másolták kedvenc népdalaikat, nótáikat, az aktuális slágereket. S ez a szokás nem szakadt meg a katonaság alatt sem. A mundérban töltött esztendők termését foglalta magába a katonafüzet. A szerkesztő egy első világháború előtti és három, az első Csehszlovák Köztársaságból származó katonafüzet/emlékkönyv terméséből szemezget. Tehát leletmentő munkáról van szó. Közreadás nélkül a füzetekbe foglaltak óhatatlanul elvesztek volna. A kapott eredménnyel azonban mégsem lehetünk maradéktalanul elégedettek, a szerző által alkalmazott szelekciós elvek miatt. Mi, naiv olvasók, akik még soha nem láttunk egyetlen katonafüzetet sem, szívesen vettük volna, ha közreadójuk teljes terjedelmükben ismerteti azokat. Az első katonafüzet ugyan még közelít ehhez, de a többi alaposan meg lett szerkesztve. Csala Ferencéből például kimaradt a magyar–cseh szótár, meg a csehszlovák hadsereg felépítése, holott ezek dokumentumértékűek. „Utánuk következnek a versek, emléksorok, népdalok, magyar nóták, slágerek stb. Ezekből válogattunk egy kisebb csokorra valót, mivel némelyikük közismert, vagy már az előbbiekben szerepel.” Na de milyen elvek alapján történt a válogatás? Szerencsésebb lett volna, ha legalább mutatóban közli, melyek azok a valóban közismert szerzemények, melyek nem kerültek be a kötetbe. Ahol lehetséges, nem ártott volna a katonanóták kottáit is közölni, mert így a leletmentés féloldalas, a szövegek csupán versként értelmezhetők. Így csak a katonafüzetek Tipary László általi ideájával szembesülhetünk.

Az első füzet tulajdonosa a palásti születésű Medgyesi Pál, aki a három esztendőt szolgált a Monarchia közös hadseregének tüzéreként. A füzet katonanótákat, a katonaéletből vett verseket, katonaimádságokat; betyárdalokat, népdalokat, magyar nótákat;

Tipary László
El kell menni katonának...
Lilium Aurum
Fűzve, 120 old., 12x21 cm
bolti ár: 142 Sk **kedvezménnyel: 128 Sk**

népballadákat; leveleket, levélmintákat; egy hazafias dalt és lakodalmi verseket tartalmaz. A füzet elején természetesen ott találjuk a katonai esküt is, melyen a magyar fiúk elkötelezték magukat: hűségesen és hódolattal viseltetnek a császár iránt.

Érdekes megoldás, ahogy az olyan bevett imaformákat, mint a hiszekegy vagy a litánia, hogyan vonják „saját használatba” anélkül, hogy blaszfémiába fordítanák azokat: „Ments meg, Uram minket a fegyverforgatástól, / Ments meg, Uram minket a ghajdra való járástól, / Ments meg, Uram minket a borzasztó sicegrecírozástól.” Egy napiparancs-átiratban pedig a Biblia néhány szereplőjét és a szenteket osztja be laktanyaszolgálatba nagy önbizalommal az „1907-beli öreg harcos”: „Szent Vendel és Urbán, holnap ezredkirukkolásra jönnek (...) Traszporálva lesznek, szent Mihály főangyal, / az ő sebes repülése miatt, agyutánsnak lett kinevezve / Gábriel angyal, mivel Ádámot és Évát a Paradicsomból / Kiűzte, zsandárokhoz lett ítélve.” A verses és prózai levelek című rész Medgyesi Pál káplár gazdag szerelmi életéről árulkodik. A versekben öt hölgy van nevén szólítva, a többi, név nélküli költemény előnye pedig, hogy bárkinek elküldhető...

A következő katonafüzet Hornok Pálé, aki Terezínben volt katona, de már a Monarchia széthullása után. A három hadfi közül láthatóan Hornok Pál viselte a legnehezebben a katonaélet megpróbáltatásait. Füzetének elejébe azt írta: „míg odakünn a cseh fiúk jól érezték magukat – addig én a hideg kaszárnyában szomorúan írtam e sorokat. Igaz, lett volna alkalmam elsajátítani a nyelvüket, de magyar büszkeségem be nem vette ezeket.” A *Májusi emlék* című verse a kedves hiányával indít, mely egy általánosabb jellegű magányba csap át, hogy végül rádöbbentsen terezíni „magyarmagányára” (hogy a fiatalon elhunyt Kantár Csaba egy kulcskifejezését kölcsönözzük). Persze van ezekben a költeményekben jó adag falvédői közhelyesség is, hogy csak egy enyhe példát említsünk: „A szépség csak egy rózsaszál, a jóság az egy egész csokor. / Folynia kell a folyónak, repülni a madárnak, / Fújdogálni a szellőnek.” Olykor egy képzavar is becsúszik, az *Este* című opus beszélője véres tintával szeretne az ablak fájába vésni. Majd így folytatja: „Este, mikor a holtak órája ver, / Szeretnék én is szellem lenni, szárnyra kelni, / Annak, aki epedve vár, ajkára csókot adni.” Azt hiszem, a vágyakozás tárgyát képező hölgy belehalna, ha egy szellem egyszerre csak szájon csókolná, ráadásul a holtak óráján. Bár a három auktor közül Hornok bizonyul a legtudatosabb szerzőnek. Mintha megsejtette volna, hogy egyszer majd nyomtatásba kerül: „Ami volt tegnap, az ma már nincsen. / De amit e könyvbe leírok tollammal, / Évtizedek sem mossák le onnan. / Meg lesz minden emlék, itt ebben a könyvben.” Az *Összeomlás* című verset pedig haláltáncának nyers naturalizmusa teszi a kötet versszerűséget leginkább mutató írásává.

A harmadik rímfaragó Csala Ferenc. Ő annyiban különbözik két társától, hogy verseit, feljegyzéseit nem egy helyre írta, a már megszokott füzeten kívül neki egy emlékkönyve is volt. Az emlékkönyvbe bekerült nótákon figyelhetjük meg leginkább azt a tendenciát, melyet a szerkesztő bevezetőjében említ: a csehszlovák hadseregbe bekerült magyar nemzetiségű katonák a már ismert katonanótákba behelyettesítették a csehországi szolgálati helyeiket. Csala Ferenc emlékkönyvének egyedi, a másik kettőnél nem tapasztalt műfaja az aforizma. A *Katona jellemvonásai* és a *Tüzér közmondások* egy-egy mondatba igyekszenek összefoglalni a katona szempontjából lényeges, legkülönfélébb dolgokat, jelenségeket.

Tipary László könyvét főként azért tartom fontosak, mert egy újabb kutatandó területre hívja fel a figyelmünket. Gondolom, már elég sok ilyen irkát eltüzeltek, kidobtak, s a még meglevő füzetek is menthetetlenül az enyészetéi lesznek, ha időben nem gyűjti őket össze valaki. Persze Goethének és Byronnak egyelőre nem kell aggódnia, a bennük foglaltak nem döngetik a Parnasszus csúcsát. Leginkább a vőfélyek verseihez tudnám hasonlítani ezeket a költeményeket. Egy-egy tréfás ételbeköszöntő sosem fog bőrkötésben megjelenni, de egy lakodalom hangulatát épp úgy feldobja, ahogy egy unalmas kaszárnyai napot egy átszerkesztett katonanóta.

Kocur László

A haiti vodu

Az 1989-es rendszerváltást követő években megszaporodtak a magyar nyelven is hozzáférhető, klasszikusnak számító etnológiai kiadványok, így a szakmabeliek és a téma iránt érdeklődők dolga már sokkal könnyebb lett, mint a korábbi, ínséges időkben, amikor csak néhány magyar nyelvre lefordított alapművet vehettek kezükbe. Örvendetes, hogy a Kalligram is fontosnak tartja az ilyen jellegű kiadványok megjelentetését (kár, hogy Ruth Benedict munkáját [*Vzory kultúry*] csupán szlovák nyelven tette hozzáférhetővé számunkra). Az említett kiadó legutóbb Alfred Métraux *A haiti vodu* című, már klasszikusnak számító művével gyarapította a magyar nyelven olvasható etnológiai kiadványok sorát. Egy olyan hiánypótló kötettel, amely a szűk szakmai körökön túl is méltán számíthat érdeklődésre.

Magáról a témáról – a vodu vallásról – szinte könyvtárnyi irodalom született már. Ez a karib-tengeri Haiti sziget már régóta az etnológusok egyik kedvenc kutatási pontjai közé tartozik, de számos, különféle műfajú – általában torzító és hatásvadász – írás is született róla. Néhány szenzációhajhász szerzőnek „köszönhetően" a vodu vallás sötét rémségként került be a köztudatba. Ezek közül a szerzők közül különösen kiemelkedik Spencer St. John angol konzul *Hayti or the black republic* (Haiti, avagy a fekete köztársaság) című könyve, amelyben a vodu szekta tagjai által állítólagosan elkövetett leghátborzongatóbb bűntettekről szóló történeteket tette közzé. Ennek alapján Haitit világszerte sötét, a kannibalizmusnak, a fekete mágiának hódoló országként könyvelték el, s ez a tévhit szinte napjainkig hódít.

Mi is valójában a vodu? Erre a kérdésre nem is olyan könnyű választ adni, hiszen egy nagyon szövevényes, évszázadok folyamán fokozatosan alakuló vallásról van szó, amelyet elődlegesen afrikai eredetű rítusok és hiedelmek összessége alkot, azonban az idők folyamán magába olvasztotta a kereszténység számos elemét is. Az egykor Afrikából rabszolgaként Haitire hurcolt, ma francia nyelven beszélő négerek leszármazottainak zöme Dahomeyből és Kongóból származik, a voduban az ottani ún. népi vallás öröklődött tovább, miközben a már fentebb is említett új elemekkel kiegészülve lényegében egy új vallás jött létre, amelyet már nem is nevezhetünk afrikainak. Egy új, jellegzetesen haiti vallásról van tehát már szó. Ez is bizonyítja, hogy maga a kultúra, tehát az ún. „népi kultúra" sem volt sohasem állandó, változatlan, merev képződmény, hanem állandóan alakult, új elemekkel gazdagodott, vagy éppen régieket hagyott el. De jó lenne, ha a romantikus szellemben dolgozó, az „ősit", a „gyökereket" kereső, mindig fáziskésésben dolgozó „néprajzosaink" is kézbe vennék ezt a kötetet, és segítségével rádöbbennének arra, hogy délibábos elképzeléseik mennyire túlhaladottak és megmosolyognivalók...

Tanulságos Métraux azon megállapítása is, mely szerint „elhamarkodott *az a vélekedés, hogy a legeldugottabb völgyekben találkozunk a legtisztább és leggazdagabb hagyományokkal (...) A rítusok egyszerűsége nem mindig az ősiség bizonyítéka. Gyakran tudatlanság és feledés eredménye.*"

A szerző könyve írásakor elsősorban saját terepkutatásaira, tapasztalataira támaszkodott, csak a legszükségesebb esetben használta a voduról megjelent eddigi irodalmat, mivel annak megbízhatósága sok esetben megkérdőjelezhető. A hat fő fejezetre tagolódó könyvben a szerző kitér a vodu minden vetületére, s a nagyon átgondolt, logikusan felépített műben nem csupán magát a címadó jelenséget ismerjük meg, hanem komplex képet kapunk magáról a haiti társadalomról és hiedelemvilágról is. A vodu nem rendelkezik dogmákkal, mint más vallási rendszerek, hanem szellemekről van szó csupán, amelyek – az emberek mintájára elgondolva – igazodnak a haiti társadalom erkölcsi szabályaihoz. A jó szellemek, a jó „loák" elítélik a bűnt, a rossz „loákat" viszont a gonosz lelkű emberek tisztelik.

Lényegében a vodu vallás tette lehetővé a haiti parasztság számára, hogy „az afrikai örökségét" két olyan területen – a zenében és a táncban – megőrizze, ahol az a legmagasabb színvonalat érte el. Ebben a Karib-tenger egyik legszegényebb országában a vodu egyféle menekülést jelent a könyörtelen valóság elől, s méltóságot ad a nehéz földművesmunkától és nyomorúságtól szenvedő emberek életének. „A vodu tulajdonképpen egy tisztességes látványos szórakozás" – állapítja meg Métraux.

A szerző 1941-ben olyan időszakban került kapcsolatba a voduval, amikor éppen dúlt a katolikus papság hadjárata a fekete mágia ellen. A több évszázados hadjárat azonban csak részeredményeket ért el, az új vallás híveinek száma nem csökkent, hanem furcsamód a ráerőszakolt katolikus vallás néhány elemét átvette, beleolvasztotta a voduba, és a katolikus szentekből vodu „szentek", vodu szellemek lettek. Amit azonban nem sikerült hatalmi eszközökkel elérni, az a turizmusnak „köszönhetően" megtörténik. A Haitire érkező turisták ugyanis mást várnak, mint a valóság, ők azt a hatásvadász könyvekben olvasott vérengző szertartást szeretnék látni. Elvárásaikat a fővárosban, Port-au-Prince-ben néhány vodu pap a kimondottan turisták számára rendezett, hetente ismétlődő szertartásokon teljesíti is, hatalmas jövedelemre téve így szert. Az igaz vodu hívőket azonban éppen ezzel az üzletszerű szertartásokkal űzték el szentélyeikből. Ezzel a jelenséggel Métraux könyve kéziratának befejezéséig csupán a fővárosban találkozott, de nem tartja kizártnak, hogy rövidesen vidéken is hódítani fog az üzletszerű vodu.

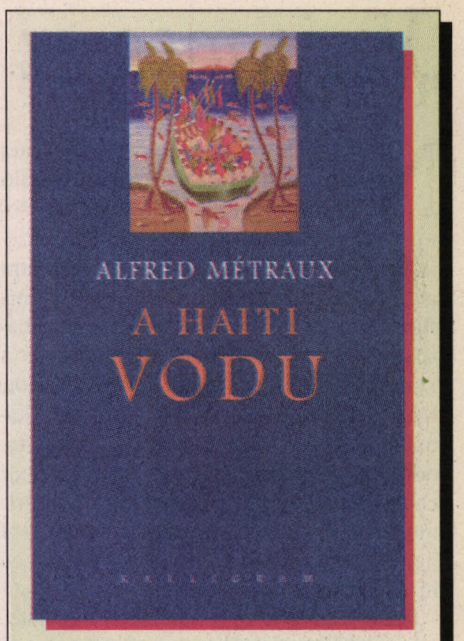

Métraux, Alfred
A haiti vodu
Kalligram

Fűzve, 472 old., 12,5x20 cm
bolti ár: 350 Sk **kedvezménnyel: 299 Sk**

A vodu vallás visszaszorításában furcsa módon sokkal eredményesebbnek bizonyul a protestáns vallás, a Haitin működő különféle protestáns felekezetek (baptista, metodista, anglikán, adventista, pünkösdista stb.). Hogy a vodu hívőkből protestánsok lettek, abban nem kis szerepe volt a vodu szertartások költséges voltának.

A kötet összegzésében felveti a szerző egy összehasonlító vizsgálat szükségességét az Amerikában kifejlődött afrikai gyökerű vallásokat illetően. Egy ilyen munka eredményeként megtudhatnánk, melyek az afrikai vallások legéletképesebb elemei, s felárulhatnának azok a mechanizmusok is, amelyeknek meghatározó szerepük volt a katolikus vallási elemek beépítésénél. A vizsgálat eredményeként született megállapítások bizonyára az etnológiai (vagy ha úgy tetszik, néprajzi vagy kulturális antropológiai) kutatások más részterületei szempontjából is tanulságosak lehetnének, hiszen az eddigi részeredmények is figyelemre méltóak, az egyetemes vallástörténeti kutatások számára is meglepő eredményeket hozhatnak. Talán egyszer valaki elvégzi ezt a nehéz és igényes feladatot. Métraux jelen kötete egy alapos, minden apró részletet megragadó következetes terepmunka eredménye. A tudományos igényű, de mégis könnyed, magával ragadó, közérthető stílusnak, a körültekintő anyagkezelésének köszönhetően egyrészt komplex képet adott a voduról, ám ezen túl számos új megállapítással is gazdagította e tudományágat.

L. Juhász Ilona

Könyvről könyvre

Nemes Mihály
Magyar viseletek története
Méry Ratio

Csodálatos és értékes könyvhöz juthat, aki saját könyvtára gazdagítására vagy ajándéknak megvásárolja Nemes Mihály Magyar viseletek története című kötetét. A kiadvány az előző századok katonai, ünnepi és köznapi viseleteinek korhű ábrázolását tartalmazza: precíz, festői-illusztrátori remekmű. Manapság bizony eszünkbe sem jut, hogy a régebbi korokban a fényképezőgépnek még híre-hamva sem volt, s az ezeknek az időknek a viseletei, harci eszközei, címerei és ékszerei a lapok és kiadók tehetséges grafikusai vagy gazdag családok udvari festői által örökíttettek meg számunkra. Ma Hunyadi-dolmányt, Lehel-szűrt, Kazinczy-attilát, Kölcsey-mentét vagy például Kossuth-kalapot már csak múzeumban vagy panoptikumban láthatunk. A könyvből azt is megtudhatjuk, hogy Nemes Mihály kora divattervezője is volt, lovagi, testőrségi és egyéb viseleteket tervezett. Érdekességként említi a kötet, hogy a századfordulón (1900-ban) a pesti divatlapokból miként szorultak ki a párizsi és bécsi „ruhaköltemények" a magyaros díszítésű ruhák javára. Remélem, rövid leírásommal sikerül felkelteni olvasótársaim figyelmét e könyv iránt.

Cerovský Erzsébet, Rimaszombat

Könyvről könyvre

Bödők Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
Nap Kiadó

Nagy érdeklődéssel olvastam el Bödők Zsigmond Nobel-díjas magyarok című könyvét. A kötet először is betekintést nyújt Alfred Nobel életébe – a világhírű tudósról többek közt kiderül, hogy sosem végzett egyetemet, mégis több nyelven beszélt, majd a Svéd Királyi Tudományos Akadémia tagja lett.

A róla elnevezett díjról a végrendeletében döntött úgy, hogy azt (vagyonának kamataiból) azoknak ítéljék oda évente, akik a megelőző évben az emberiségnek a legnagyobb hasznot hozták.

Mára már tizennégy magyar Nobel-díjast tartunk számon – legutóbb Kertész Imrét érte ez a megtiszteltetés. Bödők Zsigmond ebben a könyvében a Nobel-díjas magyarokon kívül azokról is említést tesz, akiknek ugyan nem ítélték oda a díjat, de megérdemelték volna. Ezzel magam is egyetértek, nemkülönben a könyvben idézett Enrico Fermi megállapításával: „Minden magyar, akivel találkoztam, eredeti volt, vagy szörnyen eredeti."

A könyvet mindenkinek ajánlom.

Szmutko Mária, Királyhelmec

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők.

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).

Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

.....

.....

.....

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Filozopterek a klónpiacon – 9.

Már több mint két éve annak, hogy egy internetes irodalmi portál vendégeként egy hónapon keresztül hozzám intézett kérdésekre válaszoltam. A kérdezők valamelyike az irodalom oktatásának lehetséges módjairól is kikérte a véleményemet. Ez lehetővé tette, hogy hangot adjak még iskoláskoromban kialakult (s azóta sem meghaladott) rögeszmémnek, miszerint az ismerettárként felfogott „tudás" nem azonos az érzéki-gondolati fogékonyságként elgondolt „műveltséggel", s hogy az oktatás során csupán az utóbbira alapozható az előbbi. A válaszként megfogalmazott alábbi hevenyészett sorok persze adósak maradtak az axiómából szétágazó számos következtetés akár csak vázlatos kibontásával is, de talán így is közérdeklődésre tarthatnak számot. Íme (kissé átdolgozott formában):

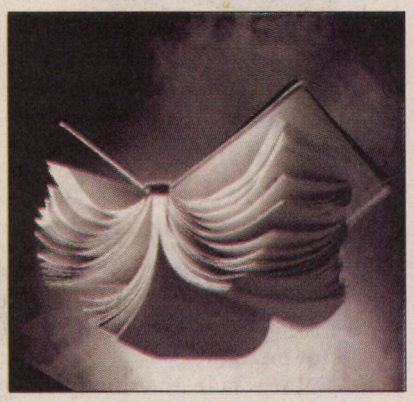

A szépirodalom – mint általában a művészetek – a klasszikus értelemben valójában nem tanítható (csupán az értelmezése – de hát az nem egészen azonos vele). Viszont annyi azért joggal elvárható lenne, hogy irodalomoktatás fedőnév alatt legalább ne próbálják elriasztani a potenciális olvasót.

Soha nem olvasok el műelemzést, magvas, irodalomelméleti ismeretanyagot mozgósító kritikát olyan alkotásról, amelyet nem ismerek. Folyóiratokat lapozva a neveket sem figyelem. Ha valami tetszik, végigolvasom, betűzök oda egy könyvjelzőt, ha nem ragad meg az írás, továbblapozok. Szóval nem „tudást" – inspirációkat gyűjtögetek. Más kérdés, hogy idővel azért az adatszerűségekből is ragad valami az emberre, és akinél sok már a könyvjelző, annak például a személyes sorsáról is kialakul bennem valamilyen kép. De nem ez a célom! Úgy vélem, a művelt olvasó (és talán a szépírók többsége is) így közelít az irodalomhoz. Ehhez a (szerintem) természetes és holmi kincstári tudálékosságtól megfertőzetlen olvasói magatartáshoz kéne hozzáigazítani az irodalomoktatás didaktikáját.

A tantervekben, de különösen a gyakorlatban azonban ennek éppen az ellenkezője történik. Ha föl-föltünedezik is néha egy-egy szemelvény, az csupán az életsztori meg a már védekezésképtelen szerzőbe visszamenőlegesen is belegyömöszölt különböző ideológiák illusztrálására hivatott. Így aztán a tanuló ifjúság számára az egész irodalomról való tudás egy hatalmas, érdektelen adathalmaznak, a tájékozottság bizonyítása meg amolyan kvízszerűségnek tűnik. Jobb esetben néhány, összefüggéseiből kiragadott transzparens gondolat ismertetése és (rosszabb esetben: szó szerinti) számonkérése kerülhet még terítékre. No de (ha egyáltalán olykor-néhol terítékre kerül is) mit számít egy-egy konkrét gondolat?! Az oktatásnak a gondolkodásmód(ok) megismertetésére, ezek archetípusainak feltérképezésére kéne koncentrálnia, végső soron pedig az individuum hajlamainak, mentális adottságainak érvényes (kultúrakonform, de nem konformista, akkor már inkább nonkonform) gondolkodásmódba történő beágyazódását kéne segítenie. Tehát a gondolkodó, autonóm személyiségek kifejlődését lenne szükséges megkönnyíteni. A mindig is lineáris világlátásnak alárendelt – mégis fokozottan relatív és sohasem foghíjtalan (és ezért neurózisokba, személyiségzavarokba torkolló) – *tudás* erőltetése helyett a maga viszonylagosságában (kultúraspecifikumos voltában) is kész-egész *bölcsességet* zászlajára tűznie. A magabiztos kinyilatkoztatások helyett a lamentálást, a kétségek felvetését megbecsülnie. A válaszadás helyett az adekvát kérdezést. (Eddig az idézet.)

És, sajnos, szellemi közállapotaink jelenleg olyanok, hogy – pontosan itt kezdődik az utópia. (A diákok ugyanis már nemigen olvasnak. S ha mégis, komoly bajok vannak a szövegértéssel.)

Olyan rossz a helyzet, hogy végső elkeseredésükben (mentendő, ami még menthető) már íróink, oktatóink java is a magoltatásra esküszik. Nyomja a gázt a kanyar előtt.

Hizsnyai Zoltán

Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

Könyvről könyvre

Figyelem! Könyvismertető-versenyünk folytatódik !

Ha szeret olvasni, s van véleménye az olvasott műről, most könnyen gyarapíthatja házi könyvtára állományát pusztán azáltal, hogy másokkal is megosztja véleményét. Beszámol az elolvasott könyvről, és másik könyvre tesz szert. Elég, ha megírja, miről szól a könyv s miért tetszett, írását a Könyvjelzőben legközelebb viszontláthatja, s jutalmul könyvet választhat.

A verseny feltételei nagyon egyszerűek: ismertesse a Könyvjelzőben fellelhető (a melléklet bármelyik számában borítóval és ármegjelöléssel szereplő) kiadványok közül azt, amelyiket volt módja olvasni, s elnyerte tetszését. A könyvismertető terjedelme ne legyen több tíz sornál! Ne felejtse el feltüntetni nevét és a címét, továbbá azoknak a könyveknek a jegyzékét (fontossági sorrendben), amelyek közül nyereményét kiválasztjuk.

(A szerk.)

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:

Csehy Zoltán
(1973) Sziveri János-díjas költő, műfordító, irodalomtudós (Dunaszerdahely),

Cselényi László
(1938) József Attila-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Dusík Anikó
(1963) irodalomtörténész, a pozsonyi Comenius Egyetem magyar tanszékének vezetője (Pozsony),

Hizsnyai Zoltán
(1959) József Attila-díjas költő, az Új Szó Kultúra rovatának vezetője (Pozsony),

L. Juhász Ilona
(1960) könyvtáros-dokumentátor (Komárom),

Kocur László
(1977) irodalomtörténész, újságíró (Komárom),

Korpás Árpád
(1974) újságíró, történész (Boldogfa),

Mizser Attila
(1975) költő (Fülek),

Rácz Vince
(1976) szerkesztő, újságíró (Nagymegyer)

A Könyvjelző legközelebb május 27-én, csütörtökön jelenik meg.